

Forfatter: Claussen, Sophus

Titel: Sophus Claussens Lyrik :

Citation: Claussen, Sophus: "Sophus Claussens Lyrik :", i Claussen, Sophus: *Sophus Claussens Lyrik* ; Det Danske Sprog- og Litteraturselskab ; Gyldendal, 1982-, s. 243.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-claussen12val-shoot-idm140570242129296.pdf> (tilgået 06. maj 2024)

Anvendt udgave: Sophus Claussens Lyrik :

NOTER TIL ANDRE DIGTE. TRYKTE OG UTRYKTE

Principper for valg af digte.

Udover krav om væsentlighed og lødighed - og det gælder primært de utrykte digte m.m. - samt hensynet til, om digtene er trykt i anden form end i bogform, er flg. principper lagt til grund for udvælgelsen:

1. Første-trykket bringes (f.eks. er visse digte fra AP optrykt i afsnittet med tidsskriftdigte, hvis de f.eks. først er trykt i *Taarnet*. Henvisning til den sammenhæng, de senere er indgået i, er selvfølgelig meddelt)
2. En kronologisk orden er tilstræbt (men i visse tilfælde kan dateringen være tvivlsom, dels hvis den mangler, dels hvis digtet er skrevet med fremmed hånd)
3. Visse strofer og verslinier er udeladt efter et skøn (Der kan være tale om motto'er, indskud, improvisationer og lignende, der f.eks. kun skal forstås i den sammenhæng, de indgår i, og som ikke kan stå alene, f.eks. *Pour Madame Marie*, AP 161 og *Den søde Drøm* (...), FR 146, de to vist nok mest tvivlsomme eks. Ofte er de typografisk markeret med små typer)
4. Visse - i sig selv mindre væsentlige - digte er medtaget som udtryk dels for SC's livsfølelse og situation på et givent - måske underbelyst - tidspunkt, dels for hans optagethed *også* af andre, mere situationsbestemte genrer og stiludtryk
5. Ved utrykte digte samt utrykte udkast, fragmenter m.m. er inkonsekvent tegnsætning eller mangel på tegnsætning i et vist omfang bibeholdt 244 6. Variantapparatet er begrænset, da det skønnes urimeligt at bringe f.eks. varianter fra et udkast til et andet udkast
7. Endelig: SC noterede i 1903: *Om min Desillusionerthed vil jeg aldrig skrive* (...) og *Der er i hvert Fald intet Hjerte, der vil følge min sære Vej* (...) (NKS 1340, 8°, IX, 43). Det er udgiverens overbevisning, at disse hjerter findes, og at de få desillusionerede digte eller udkast til samme, som hermed offentliggøres, ikke pletter indtrykket hverken af personen eller kunstneren - men tværtimod udvider det

Det gamle System

M

Forlæg: Acc. 1981/143 A (sign. renskr., bl., dat. 16.1.85)
NKS 3633, 4°, II, 3, 36 (udat., usign. renskr., bl.)

K

Det gamle System, se Na I 140 f.
Jøder, tidens demokratiske og frisindede bevægelse blev ofte set som jødisk inspireret, jf. således agitationen mod Georg Brandes

Det unge Danmark

M

Forlæg: NKS 3633, 4°, I, 1, 8 (udat., usign. renskr., bl. fra 1885 (?))

K

Det unge Danmark, evt. allusion til Karl Gjellerups kulturradikale roman *Det unge Danmark* (1879)

Ved Løvfald

M

Forlæg: NKS 3633,4°, I, 1, 10 (udat., sign. renskr., bl.)
NKS 3633, 4°, I, 1, 11 (usign. renskr., bl., dat. Oktober 85)
A NKS 3633, 4°, I, 1, 5 (sign. renskr., bl., dat. 6.10.85)

V

A Titlen: *Efteraar*

II-III: *Se Taagens blege Vemod!*
- *det er som et Smil gennem Graad.*
245 *De gule Blade lé mod*
Luften, der favner dem vaad.

Skønt Sommeren dømtes til Døden
og Solen har standset sin Gløden
Naturen kan smile saa kaad.

Til Ingeborg og Viggo Stuckenberg

M

Forlæg: VS-SC 20 (digtet dat. København 5 Maj 1887)
Jørgen Andersen: *Viggo Stuckenberg og hans Samtid* I (1944) p. 134-135

K

Ingeborg og Viggo Stuckenberg, se DV IV 219
ingen Altre, henvisning til ægteparrets ateisme; parret viedes dog i Holmens Kirke, jf. VS-SC 110 og Jørgen Andersen: *Viggo Stuckenberg og hans Samtid* (1944) I p. 133

Et Herregaardsliv

M

Forlæg: NKS 1340, 8°, IV, 23 (usign. renskr., bly., dat. 24.1.89)
A Acc. 1981/143 A3 (usign., udat. renskr. m. fremmed hånd (Hans Kirk), bl.)

V

A Titlen > *Dansk Herregaardsliv*
Over digtet: *Pornografi for Mandfolk:*
Pornografi for Kvinder:
I, 1: *sære > svage*
III, 2: *vildtsure > vildt-søde*
III, 4-6 > *ved Midnat kom hun igen paa en Kost*
overskrævs som en Heks.
Under digtet: *P.S. Jeg kan ej maale mig med Pornograffen*

Jeg havde drømt ...

M

Forlæg: NKS 1340, 8°, V, 24 (usign. udk., bly., dat. 6.7.89)
246

K

Landnam, det at tage nyt land i besiddelse
Parforce-Ridt, jagtform, hvor vildtet jages til døde af ryttere og hunde
Str. I placeret som vignetstr. til afsn. *Under Valnøddetrær, Ki*

En lille Vise

M

Forlæg: NKS 1340, 8°, V, 26 (udk. samt usign. renskr., bly., dat. 2.2.90)

V

M.h.t. str. III har SC været i tvivl, hvad han har markeret på flg. måde: (*Enten*), efterfulgt af den her optr. str. III, (*eller*):

*Nu findes der ej Raad - hvor tungt!
ej Kvinders Gunst kan frelse mig
ej Latter, Vellyst, Graad - hvor tungt!
kan bringe Ungdoms-Helse mig*

Dernæst gentages den her optr. str. III m. flg. ændring:
III, 1-2: *Mit Hjærte ædes hen - hvor tungt!
til man [osv.]*

K

Digtet hovedmetafor ses også i *Fa V Mennesket og Digteren*
Digtet indgår i brev *Til det Stuckenbergske Hus (...)* dat.
Dyrehaugegaard 2.2.90, trykt i *VS-SC 25*

Høstmorgnens klamme Taageslør ...

M

Forlæg: NKS 3633, 4°, I, 2, 15 (udat., usign., rettet renskr., bl., fra o. 1890 (?))

V

Str. I opr. III, men i margin markeres 1)

V, 1: *viltre/var. tunge*

K

Str. I genkalder situationen cit. *Mi* I 185 *Høstdrømme*

- Den tavse Cæsar -

M

Forlæg: NKS 3633, 4°, I, 2, 78-80 (udat., usign. renskr., bl., sandsynligvis fra 1891-1892, jf. *Kinesiske* 247 *Noveller* tr. i *Kbh.* dec. 1891-jan. 1892)

A Acc. 1981/143 A (udat., usign. renskr., bl.)

V

Forlæg: Undertitel overstreget: *Humoreske*
Efter sidste str. ses flg. overstreget:

*Men Ynglinge drak Vin og begræd paa denne Dag -
Tsching la! Hei la!
I deres Silkeærmer de ydre Tings Bedrag -
Tsching! Lu! La! Udi Peking!*

A Titlen: - *En Fabel* - < - *Kejseren udi Peking* -

Intet omkvæd

III, 2: *gammel < listig*

XV, 2: *Cæsar < Vor Kejser*

Sidste str.: *En himmelsk Aabenbaring har Kejseren haft.*

En Gang i sine Drømme har han set et Øxeskaft.

I Morgen ...

M

Forlæg: NKS 1340, 8°, VI, 29 (udat., usign. renskr., bly., sandsynligvis fra okt. 1892)

Træt af Ugers Sygeleje ...

M

Forlæg: NKS 1340, 8°, VI, 29 (udførtigt udk. samt usign. renskr., bl., dat. 10.12. [1892])

K

Digtets metrum: 4-fods trokæer el. såkaldte "spanske trokæer" er også benyttet af Aarestrup
Don Raviro, usædvanligt, evt. opdigtet navn. Alm. er formen *Ramiro*

Finis finalis

M

Forlæg: Acc. 1981/143 A3 (usign. renskr., bl., dat.
Paris Marts-April 1893)
NKS 1340, 8°, VI, 30 (udførligt udk. fra foråret 1893)
248

K

Finis finalis, lat. den endelige afslutning
strække Gevær, egl. overgive sig, men her tilsyneladende brugt i modsat betydning

Vidunderlige Hav ...

M

Forlæg: NKS 3633, 4°, IV, 20 (udat., usign. udk., bl., fra 1893 (?))

K

Venusbjærg, jf. *Dj III* 193

Jeg er ombølget af dig ...

M

Forlæg: NKS 1340, 8°, VI, 31 (udat., usign. udk., bly., fra dec. 1893)

Raad til en Kvinde fra det syttende Aarhundrede

M

Forlæg: NKS 1340, 8°, VII, 33 (udk. samt usign. renskr., bly., dat. *Rom 5.5.94*)

V

I, 2: *ømme Ønsker/var. Ømheds Roser*
III, 2: *skønne/var. strænge*

K

Den optegnelse, der ligger til grund for digtet, cit. s. 348. En beslægtet tankegang kommer til udtryk i digtet *Alliance*, se s. 120

Claras Drømme

M

Forlæg: NKS 3634, 4°, IV (to blade m. tegninger samt udat., usign. renskr., bly. Papirkvalitet, format m.m. identisk m. notesbog 34, NKS 1340, 8°, VII fra sommeren 1894)

V

Se faksimilegengivelser s. 327 og 329

l. 14: *lige op til/var. saa højt, saa den rørte*

l. 19: *stangede overstreget*

Efter digtet læses: *Da var det, at du vendte dig hæftigt i Sengen, og jeg troede at du var falden paa Gulvet og en Ulykke værd, og jeg raabte højt forskrækket.*

K

Clara, se s. 349

249

Hun gaar i Sne ...

M

Forlæg: Breve fra Karen Topsøe til SC, Det kgl. Bibl. 1983 (usign. renskr., bl., dat. *Fastelavns Mandag 95* på bagsiden af SC's visitkort)

A NKS 1340, 8°, VII, 35 (usign., rettet renskr., bl. og bly., dat. *Fastelavns Mandag 95*)

V

A III overstr. m. bly.

Himmelrummet er saa dybt ...

M

Forlæg: NKS 3633, 4°, II, 1, 23 (usign., udat. udk., bl., fra foråret 1898)

V

Efter sidste str. er der gjort plads til ny str., idet flg. udtryk er nedskrevet som rimord til 2. og 4. verslinje:

*til Bryst, det ranke
Musik og Tanke*

Arket viser i øvrigt flere udkast

Ak en sød utugtig Længsel ...

M

Forlæg: NKS 3633, 4°, II, 1, 16 (usign., udat. udk., bl. fra foråret 1898)

V

I margin tilføjet: *skrevet med fordrejet Ansigt*

L. 4: *æder/var. drikker*

L. 22: *Guddoms/var. ukendt*

K

Isaura. Navnet kan SC have kendt f.eks. fra Aarestrups digt *En deilig Aften* (...), *Efterladte Digte* (1863) el. H.C. Andersens roman *Kun en Spillemand* (1837), se f.eks. Trane-Klassikerudg. (1970) p. 98. Navnet forekommer også i digtet *Verbena*, se *Fa V* 160

Parodien

M

Forlæg: NKS 3633, 4°, III, 2, 23 (usign. udk., bl., dat. 31.5.99)

V

Tilføjet titlen: *En Dame, maskeret som 250 Mottostr.: Hun er med samt sin lille søde Mund//et lodent Bestie: Hoppe, Æsel, Hund, //der vifter/var.*

vrikker saa fripostig med sin Hale//og fører ganske uforblommet Tale (jf. *Tr II* 262 og *AT VIII* 104)

Denne str. er da - p.g.a. titeltilføjelsen - tilsyneladende lagt i munden på *Parodien*

Til den lærde V.V.

M

Forlæg: NKS 1340, 8°, VIII, 40 bis (usign. renskr., bl., dat. 17.4.1900)

V

VI, 2: *Hvil, et/var. husligt*

K

V.V., kritikeren Valdemar Vedel, jf. *Dj III* 155 f. og digtet *Non imprimatur* s. 92

Børnerim

M

Forlæg: NKS 1340, 8°, II, 10 (udat., usign. renskr., bly., fra o. 1902)

V

Tilføjet: *Variant Den gode Dreng med al sin Flid*

*var ej paa Højden med sin Tid
Den dovne, sløje og luvslidte
blev gift med [?:] en Afrodite*

Fordreven

M

Forlæg: NKS 1340, 8°, IX, 42 (usign., udat., udførligt udk., bl., fra 1902)

V

Under str. I tilføjet: *saa blege*
III, 2: *vækkes/var. tændes*
V, 4 < *som Bud fra et Hjem uden Hæder*

Manke - - -

M

Forlæg: NKS 1340, 8°, X, 53 (usign., udat. udk., bl., fra 1906)

V

Titlen svært læselig; den kan evt. læses: *Marts - - -*

251

Den hvide Huri ...

M

Forlæg: NKS 3633, 4°, III, 2, 25 (usign., udat. udk., bl., fra o. 1908)

V

Andetsteds på arket læses en evt. titel: *Den hvide Huri og den unge Præst*
På modsat side læses: *Vi kaldte hende "den hvide Huri"*.

*Skønt hun var uskyldig, som alle vidste.
Men vi mangled et Navn til den unge Pige
Og vi syntes, at Frøkenen lignede en Huri.*

En Engel fra Muhameds Paradis,

der ikke vilde elskes paa jordisk Vis.

K

Huri, se *Fa V* 144

Pegepind

M

Forlæg: NKS 3633, 4°, II, 2, 32 (usign., udat. udk., bl., fra o. 1913)

V

Titel (*Pegepind*)

Over IV, 4 tilføjet: *hvor blank du er, hvor rent du holder Skjoldet*

V, 1: *øde/var. samme/var. milde*

V, 2: *disse/var. vante*

VI, 1: *Rosens/var. Buskens*

VI, 3: *Du hader alt/var. før alt forfaldt*

Den gamle Morskab - - -

M

Forlæg: Faksimilegengivelse af usign. renskr., bl., dat. 1.11.14 i *GJ* 20
A NKS 1340, 8°, XII, 66 (usign., rettet renskr., bl., m. 252 bly. dat 1. Nov. 1914)

V

A I, 4: d.s. < *Og ingen leger og ler*

II, 4: *Momus*: d.s. < *Pan*

Efter III ses flg., overstr. str.:

*Jeg gaar paa den afbrændte Mark
i Fromhed og med Liste
og samler Ønskekviste
fra Skæmtens og Elskovens Park*

K

Pan, se *Dj* III 194 m. henvisn.

Momus, gr. Momos, dømmesygen personificeret. Hos Lukian forfatterens muntre talerør, når der satiriseres over konventionel teologi el. skal gøres grin m. andre medguder

Er jeg bleven ensom ...

M

Kinesisk Novelle

M

Forlæg: Faksimilegengivelse af udat., usign. renskr., bl. i HT 16

A NKS 1340, 8°, XIV, 74 (udførligt udk., bly. og bl., samt usign., udat., rettet renskr., bl., fra forsommeren 1918)

V

A I, 4: *ung: god*

II, 2: *kan (...) inderlig : har (...) prøvet at*

II, 3: *ydmæg dem, : inderligst//dem,*

III, 4: *Kamp : Kamp/var. Tvivl*

IV, 3: *Det/var. Sød/var. Alvorsfuld er Livets sære/var. ulæselig < onde Spøg,*

IV, 4: *hvor (...) lægges : naar man lægger Smilet*

K

Tematisk og stilistisk knytter digtet sig til de *Kinesiske Noveller*, som SC fik trykt i *Kbh.* dec. 1891-jan. 1892; jf. s. 246

253

Digteren sover ...

M

Forlæg: NKS 1340, 8°, XIV, 75 (usign., rettet renskr., bl., dat. 12.1.19)

V

II, 1: *han < jeg*

II, 3: *Han < Jeg*

II, 3: *vække/var. bruge*

II,4: *Vil/var. Kan*

II, 4: *vække/var. bruge*

II, 4: *ham < mig*

Digtet er dateret efter str. II. Str. I-II er omgivet af en "ramme", jf. at str. II er rettet til 3. pers., hvor str. III stadig har 1. pers.

K

Nafta, jordolie, råpetroleum; anvendes undertiden som betegnelse for bedøvelsesmidlet æter

Monolog (i Tiden mellem 1910 og 1920)

M

Forlæg: NKS 1340, 8°, IX, 47 (usign., udat. udk., bl.)
Digtet befinder sig i katalog m. udk. til *Trappen til Helvede* fra 1902-1903, jf. *Dj* III 171

V

I, 6: *gemmes og gror < kan ligge gemt*
II, 4: *spurloser < langsamer*
III, 1: *Vandringen < Livet saa*
IV, 1: *endelig! < heldigvis,*
IV, 1: *har vi < kommer*

K

"*So läuft (...)*", tidens, de tidsbundne fænomeneres illusoriske karakter er et genkommende tema i Schopenhauers filosofi
Schopenhauer, Arthur (1788-1860), ty. filosof, især kendt for sin pessimistiske og verdensfornægtende filosofi
Stambul, tyrkisk for Istanbul el. Konstantinopel
Utah, stat i USA, koloniseret af mormoner under Brigham Young, jf. evt. *Na* I 120
Knut, piskning m. læderremme; det zaristiske Rusland var berygtet for sin fremfærd mod politisk opposition
254 *Kina* var i begyndelsen af det 20. årh. plaget af bestandige borgerkrige
Dater, sandsynligvis flertal af "dåd", af gl. dath, jf. sv. dater

Til Holberg-Samfundet

M

Forlæg: NKS 1340, 8°, XVI, 88 (usign., rettet renskr., bl., dat. 3.2.23)

K

I koncept til brev *Til Holberg-Samfundet/Var. Selskabet* af 11.2.1923 afviser SC dels optagelse i selskabet, dels at rådgive mht. selskabets sammensætning. Opfordringen stammer fra henholdsvis sept. 1922 og febr. 1923 (NKS 1340, 8°, XVI, 87). *Holbergselskabet af 23. September 1922* besørgede i slutn. af 1920'erne en række udg. af Danmarks nationallitteratur, mens det egentlige Holbergselskab: *Holbergsamfundet af 3. December 1922* har udg. en række skrifter om H.'s liv og værker

Rytme

M

Forlæg: Usign., rettet renskr., bl., dat. 3.4.23, i familiens eje
Gengivet som faksimiletryk i *EF* II 232 m. den trykte tilføjelse: *Til Datteren Kitty*.

K

Drue, jf. tidstavlen under 1899

At tro sig af falske Profeter ...

M

Forlæg: NKS 3633, 4°, III, 2, 29-32 (usign., udat. udk., bl., sandsynligvis fra o. 1925)

K

falske Profeter, Matth. 7, 15-23

Guds Aasyn, jf. 2. Mos. 33, 20

Digtet kan ses i sammenhæng med den såkaldte "Livsanskuelsesdebat", se tidstavlen under 1925

255

Henrik Pontoppidan. Silhouet

M

Forlæg: Acc. 1981/143 A3 (sign. renskr., bl., dat. 1927 m. fremmed hånd (Hans Kirk))

K

Henrik Pontoppidan, se tidstavlen under 1890

Den kunstige Mikkel

M

Forlæg: Acc. 1981/143 A3 (usign., udat. renskr. fra o. 1927, bl., m. fremmed hånd (Hans Kirk))

Lys over Landet

M

Forlæg: Acc. 1981/143 A3 (usign., udat. renskr. fra o. 1927, bl., m. fremmed hånd (Hans Kirk))
NKS 1340, 8°, I, 3 (udk. fra 1917)

K

Lys over Landet, jf. J. P. Jacobsens bekendte "sidste digt": *Lys over Landet! // Det er det, vi vil.*
Det tryktes første gang i *Juleroser* 1885

Hendes Bugskind ...

M

Forlæg: Usign., udat. renskr., bl., m. fremmed hånd (Hans Kirk), i familiens eje. Fra o. 1927

I et Atelier

M

Forlæg: Udat., usign., rettet renskr., bl., gengivet som faksimiletryk i *Gj* 30 . Fra slutn. af 1920'erne

V

I, 4: *gentog (< fornam) et < men intet*

I, 5: *dog selv med Tvivlen om min Isse < med Døden om min sikre Isse*

II, 3: *hvide/var. blanke*

256

Tusmørket ...

M

Forlæg: NKS 1340, 8°, XVII, 101 (udat., usign. renskr., bl., fra 1927)

I en Klit ...

M

Forlæg: NKS 3633, 4°, IV, 239 (udat. udk.)

K

Se s. 357

Georg Brandes

M

Forlæg: Det kgl. Bibl., Da. Afd., Småtryk

Kbh. 26.10.1891

K

Skrevet til banketten i Koncertpalæet for Georg Brandes i anl. af dennes 25-års forfatterjubilæum 25. okt. 1891

"Skov, hvor Bøssen knalder", *I Skov* (...), 1. linie i Aarestrups digt: *Nøddevise* (Digte, 1838), der består af 9 6-liniede strofer m. tre tryk i hver linie. Omkvædet er 2-liniet m. fast 1. linie: *Halloh, Halloh, Halloh, Halloh!*

Ulysses, se *Pi* II 151

Wojski, en polsk hæderstitel; tribun. SC refererer sandsynligvis til det sted i Adam Mickiewicz' nationalepos *Pan Tadeusz* (1834), hvor egnens wojski efter vel udført bjørnejagt spiller en fanfare over den dræbte bamse. Beskrivelsen er fordansket i Georg Brandes: *Indtryk fra Polen* (1888), Saml. Skrifter X (1902), p. 272-273

vor Lysaand, Lucifer, af lat. "Lysbringeren", Satan opfattet som Prometheus-skikkelse, der bringer oplysning og frigørelse (ud fra sammenlæsning af Es. 14, 12 og Luk. 10, 18). Både SC og Brandes har benyttet L. som pseudonym. Jf. evt. *Lø* 135 og den samlede efterskrift s. 342ff. Om SC's forhold til GB se i øvrigt *He* VI 164 og *Literær Genesis* s. 91

Str. III cit. *Lø* 72

257

Kantate ved Industri- og Landbrugs-Udstillingen i Nakskov i September 1898

M

Forlæg: NKS 2788, 2°, V B (lejlighedstrykket)

NKS 1340, 8°, VII, 38 (udk.)

Optr. i *Pol.* 3.9.1898, *L-F.F.* 4.9.1898 og *VS-SC* 63

K

I optr. i *Pol.* forsynes kantaten m. flg. kommentar:

(I Nakskov aabnes i Dag en Udstilling, som Byen venter sig meget af. Den aabnes med nedenstaaende Kantate af Lolland-Falsters Digter, Politikens Ven og Medarbejder Sophus Claussen - sat i Musik af August Enna. Om Udstillingens Aabning vil Politiken i Morgen bringe nærmere Efterretning).

August Enna (1860-1939), da. komponist

Svenskens Hast, i 1659 holdt Nakskovs borgere heltemodigt stand under en langvarig svensk belejring *Tidernes Stormflod*, i 1872 var det sydlige Lolland-Falster blevet hærget af en stormflod, jf. evt. *Ft* 78 ff. og SC's art. i *L-F.F.*: *Fra den store Stormflod* I-IV, henholdsvis 11., 12., 13. og 14.11. 1897, sign. *Proteus*

Handels gud, den gr. gud Hermes, der afbildes med vingede sandaler

lover for, er glad el. taknemlig for; påskønner

IV i ændret form *MK* 180-181

V, III cit. *MK* 191

L

VS-SC 64

Til Bjørnstjerne Bjørnson

M

Forlæg: Acc 1981/143 A3 (lejlighedstrykket)

A NKS 2172, 2°, II, 3 (korrekturtryk)

Trykket er dateret *D. 29. April 1901*

V

A På titelbladet tilføjet m. bl.: *Og kommer der Hunde*

*paa Blomster-Stjerne,
mine Smaavers er Bierne*

K

Bjørnstjerne Bjørnson (1832-1910), no. forfatter. SC fik 258 1893 kontakt med B. gennem Herman Bang, der iscenesatte B.'s stykker i Paris. SC søgte B. for at få råd og støtte, sandsynligvis mht. *UB* og *Ki*. I brev dat. 30.4.1894 opmuntrer B. SC og skriver bl.a.: *Og saa meget kan jeg straks se: en formens "sybarite" blir De aldrig* (NKS 4978, 4°, I). I brev dat. *Aulestad (...)* 18/4 1900 (familiens eje) takker B. med et "Vel mødt!" SC for et par artikler i *Pol*. I art. *Bjørnst. Bjørnson i Rom, L-F.F.* 18.11.1897 har SC beskrevet sit møde m. digteren i Rom april 1894. BB besøgte Nykøbing F. nov. 1897, jf. også *B. Bjørnson i Nykøbing, L-F.F.* 20.11.1897, sign. *Antonius*.

Melodien er komponeret af L. Nielsen, 1868 til BB's *Fædrelands-sang fra Fiskerjenten*, 1868

"*Ikke sandt, dette Norge (...)*", sidste str. af BB's digt *Nytårsrim til Rektor Steen* (1886), *Samlede Digter-Verker. Standardudgave* v. Francis Bull, bd. VIII (Kristiania-København, 1920) p. 382-391

sildekorge, (dial.) sildekurve

sætterveier, sæterveier: veje til sæter

engslaat, eng el. høstning af eng

kudraat, (især dial.) produkter fra køer (ost, smør o.l.)

hestedrifter, opdræt af heste

smaler, småkreaturer (geder, får o.l.)

Porthund, allusion til udtrykket om Danmark som "Nordens vagthund" el. "porthund" (mod syd), der ofte anv. i tidens politiske debat

Syvmile-Start, kan hentyde til forholdene omkring Norges adskillelse fra Danmark 1814, hvor landet fik en af tidens frieste forfatninger

bardus, egl.: hastig, hovedkuls

den røverske Blæst, kan hentyde til Danmarks formindskelse i løbet af det 19. årh., f.eks. afståelsen af Sønderjylland til Tyskland

Hofjunker-Slægt, hentydning til det tyske pres mod Danmark

sire, pynte, udstyre med, forsire 259 *Prinsessen fra Fjæld*, dvs. Norge

liden Askelad, normalt i (norske) folkeeventyr et mandligt sidestykke til Askepot-skikkelsen

Wergeland, Henrik (1808-1845), norsk digter. Især kendt for sine frihedsbegejstrede og politisk radikale skrifter

SC omtaler digtet i brev til L. C. Nielsen 5.6.1901 (NKS 4978, 4°, VI): *Jeg skrev nylig mit maaske bedste Digt for at ære Bjørnst Bjørnson, og Publikum kendte ikke en Melodi, som kendes ved enhver Højskole, ja af enhver Forsamling i Landets Provinser. Derfor blev jeg saa at sige haanet. (...) Kan Bæsterne ikke Melodien, griner de.* Jf. Tr II 289 f.

Og Veje blev grønne ...

M

Forlæg: *Foraar i Paris* (1911) p. 7

Digtet sign. og dat. *Paris, Foraaret 1911*.

K

Løve, se evt. DV IV I *Løvens Tegn og Manke* - - - (s. 44).

Digtet er ill. m. billede af Belfort-løven på Place Denfert Rochereau, Montparnasse, jf. DV IV 216

Thule (...) *Ekbatana*, jf. den franske antologi *De Thulé à Ecbatane* (1910) og digtene *Dronningen i Thule*, DV IV 62 og *Ekbatana* (s. 162)

Digtervise. Ved Festen for Valdemar Rørdam den 5. Decbr. 1922

M

Forlæg: Acc. 1981/143 A3 (udk. samt lejlighedstrykket)
Digtet sign. *Antonius*.

K

Valdemar Rørdam (1872-1946), en i samtiden højt værdsat dansk forfatter. Digtet er skrevet til en fest i anledning af VR's 50-årsdag, der egentlig var d. 23.9.1922. VR skrev 12.9.1915 et digt til SC *En utopisk Tale. Ved Festen for Sophus Claussen, Udvalgte Digte* (1966) p. 189-198. Se desuden DV IV 161
Melodien hører til den kendte fr. vise: *Auprès de ma blonde*²⁶⁰ (...). 1. linien skrives ofte også: *Dans les jardins d'mon père les lauriers sont fleuris*.

Folketidende. 50-Aars Fest

M

Forlæg: NKS 2172, 2°, II, 3 (trykket)
Digtet dat. 29.9.23

K

Å köra vatn (...), *Å kjøre vatn å kjøre ve'*, no. folkemelodi til no. folkevise, først tr. 1840; Berggreens *Folkesange og Melodier*, 1. udg. 1842
hans travle Pen. Sept. 1872 blev Rasmus Claussen valgt til folketingsmand for Venstre. Ved den store stormflod 13.11. s.å. og den derpå følgende debat om digesagens løsning blev det RC, der såvel i Rigsdagen som i den lokale presse rejste de skadelidte bønder og husmænd mod Eduard Tesdorpf, som modsatte sig, at den store masse af mindre lodsejere fik magten i digelaget. I forlængelse af denne kamp mod den almægtige godsejer besluttede han at starte sit eget blad *Lolland-Falsters Folketidende* 1.10.1873

Nytaar

M

Forlæg: *H.F.* 2.1.1886

K

Horsens, se tidstavlen under 1886; om den politiske situation: *Na* I 140 f.

Grundlovsfest

M

Forlæg: *H.F.* 5.6.1886
NKS 3633, 4°, II, 3, 32 (usign. renskr., bl. m. undertitlen: *5te Juni 1885*)

K

Grundlov af 5.6.1849, givet af Frederik VII
dem, som fordreje, se note til forrige digt

Nogle Nytaarsrim til Horsens Demokrati

M

Forlæg: H.F. 2.1.1888 261 Sign. renskr., bl., dat. 24. Dec. 1887, i familiens eje

K

"passe paa Takten", allusion til indledningslinierne i Bjørnsons digt *Arbejdermarche* (ca. 1887): *Takt, takt, pas paa takten, / I den er mer end halve magten fængsles og pantes*, se noter til *Na I Hilsen* og *Til Alle I Bjørnson* og *Brandes*, se noter s. 257 f. og s. 256. Mht. Sædelighedsfejden og spec. Bjørnson: *Na I* 134 f., 140; *Mi I* 186 f. (Bjørnsons turné i Danmark nov.-dec. 1887 m. foredraget *Engifte og mangedifte*)

Kunst - Politik

M

Forlæg: Kbh. 6.4.1891

A NKS 2172, 2°, II, 2, 42 og 44 (udførlige udk. til 1. del af digtet: provinsbeskrivelsen)

NKS 2172, 2°, 3, B 23 (Kbh.-trykket m. enkelt tilføjelse og sign. overstr. m. henblik på *I en Park, Pi II*)

V

A I, 3 < *fra Korn, som Tjørnen mægted ej at hegne, / var. fra Korn, hvis Bølger Middags-tunge segner I, 7: muntre / var. krumme*

I, 8: *af krumme Gader / var. solmuntre*

II, 6: *myldrende < legende*

III, 4 < *for dem, som for lidt Lykke Rygtet vover.*

III, 6: *af < og*

XV, 4: *Mejsler < Mysler* (af udgiveren)

1. del - beskrivelsen af provinsen - danner forlæg for *Pi II I en Park*. Kommentaren dér refererer til *UB*:

Horsens m. omegn, men begge digte rummer beskrivelser, der også peger på Nyborg - og de to vigtigste lokaliteter i SC's ungdomsliv er således indoptaget i digtene.

2. del kompletterer billedet m. sin storbykildring

K

Retræt, se tidstavlen under 1890-1891

"*Lunden*". Se *Pi II* 151. Udtrykket kan dog også hentyde til skovpartiet nord for Nyborg Strand, der hedder Christianslund

Literær Genesis

M

Forlæg: *Kbh.* 25.10.1891. Dat. Skrevet i Efteraaret 1887
A NKS 2172,2°, II, 1, 53 (udat., usign., rettet renskr., bl.)

V

A Titlen < *Genesis*

L. 6 < *Først og sidst er Georg Brandes.*
Efter str. 1 ses flg. str.:
Over stejle Fjælde flagred Bjørnson,
Ibsen hastede over vilde Vidder,
frem gik Jonas Lie og Elster, Kjelland.
Men de kæmper nu i brudte Rækker.
Bjørnson trækker Vaad paa Dybet
efter søde smaa Moralfisk
sorgfuld jager Henrik Ibsen
efter vingestækte Ænder
Og kun Arne Garborg stiger
som en Lys-Ørn over Mørket.
Vivat homo novus Arne Garborg

Døgnet's Børn, som pletted Jere Fødder,
træd ej August Strindbergs store Skygge
Over Svea, over Svea
flakker August Strindbergs store Skygge,
August Strindberg, der som Fabel fuglen
flygter fredløs, altfor tung for Jorden.
Hellig være Jer den sidste Mamuts
urtidssære, hæslig-skønne Knokler.

En Slægt af Aner,
som skinner for os,
med Sagn om Kamp og lyse Sejre
og Forfald!

I Begyndelsen var Brandes;
blandt de mange, som vi kun kan mindes
hilsende med omvendt Fakkell
263 staar han uforandret, som han var.
L. 8 < *vil vi, før paa ny vi fremad vandre*

K

Digtet offentliggøres i forb. m. Georg Brandes forfatterjubilæum, jf. s. 256
Genesis, fødsel, skabelse, skabelsesberetning
Drachmann, se *DV IV* 211-213
J. P. Jacobsen (1847-1885), da. naturalistisk digter, jf. *Tr II* 306
Schandorph, se *Tr II* 296 og 305

Non imprimatur

M

Forlæg: *Kbh.* 12.3.1892
NKS 1340, 8°, VI, 28 (udførligt, udat. udk.)

K

Non imprimatur, lat. må ikke trykkes; bogcensurens skriftlige forbud mod trykning, jf. *He VI* 180. SC
havde anmeldt VV's foredrag, der blev holdt i Studentersamfundet, 9.3.1892 i *Kbh.*: *Dr. Vedels Foredrag.*

Claussen, Sophus, *Sophus Claussens Lyrik* :, 1982-

Restitutionen, optr. DO 24 ff.

Dr. Vald. Vedel, se *Til den lærde V.V.* s. 40 m. henvisn.

Nydannelser i Aandslivet. Foredraget blev trykt i *Tilsk.* og optr. i essaysamlingen *Menneskelighed* (1920) Zola, se Tr II 303

Taines Analyse. Taine, Hippolyte (1828-1893), fr. litteraturhistoriker, der søgte at overføre positivismens principper på åndshistorien. Georg Brandes har skrevet disputats om Taine: *Den franske Æsthetik i vore Dage*, 1870.

Hr. O.M., forfatter og journalist Oscar Madsen (1866- 1902), anmeldte Vedels foredrag samme dag og smst. som SC, men opfordrede dog til offentliggørelse.

Bered dig!

M

Forlæg: *Pol.* 20.4.1892 (usign.; i NkS 1340, 8°, VI, 28 angivelse af digtets titel samt titlen på art. *Støtte Mænd* smst., også usign.) 264 NkS 2176, 2°, 2 (udklip af digt samt art.)

K

Digtet - samt art. - skrevet i anl. af valgdagen
Landsting, se note til Na I 140

Min lille Guds Engel

M

Forlæg: *Pol.* 28.5.1893. Digtet sign. og dat. *Paris, 17. April 93.*
A NkS 1340, 8°, VI, 30 (usign., rettet renskr., bl. og bly., dat. 17.4.93)
Digtet ses i indholdsfortegnelsen til en påtænkt digtsamling (NkS 3633, 4°, I, 2, 70)

V

A II, 1/var. *Her læser vi Bøger og løber at søge/var. m. bly. finde*
II, 2: *store* < *Syndens*
II, 5: *higer* < *følger*
II, 5: *stiger* < *vandrer*

Den ny Poesi

M

Forlæg: *Pol.* 29.5.1893. Digtet sign. og dat. *Paris, d. 12. Marts 1893*
NkS 1340, 8°, VI, 30 (udk. samt usign. renskr., bl., dat. m. bly 7.2)
A AP 137-138

V

A Undertitel > (*Tilegnet Paul Verlaine som Tak for han Digt*).
V, 3 > *Du skal se dig en Dag, i Verden, derude!*

K

Baggrund: se s. 291

Mellem Anemoner

M

Forlæg: *Pol.* 15.7.1893

A UB 61

V

A III, 1: *Hvor > Men*

L

HA 58 ff.

265

Dyveke

M

Forlæg: *Pol.* 30.1.1899

NKS 1340, 8°, XI, 55 (udførligt udk. samt notat om Chr.

II's forhold til Dyveke)

NKS 3633, 4°, I, 5b, 7 (usign. renskr., bl., af str. I, dat. 1899; der er gjort plads til resten af digtet)

By 213-215

K

Dyveke (d. 1517), datter af Sigbrit Willums, der stammede fra Amsterdam og sidenhen blev kongens rådgiver. *Dyveke* boede - sm.m. sin mor - i Kbh. som Chr. II's elskerinde, hvilket vakte stor forargelse. Chr. II's regering, der bl.a. havde medført en blomstringsperiode for Kbh., ændrede sig - efter *Dyvekes* død, der efter sigende skyldtes mord-i mere despotisk retning, jf. således Det stockholmske Blodbad (1520). *Dyveke* fik derfor ry som den fromme lille *Due*, der havde mildnet kongens hæftige sind. Chr. II blev formelt afsat 1523 og fængslet 1533

kurer, gør kur

Kong Herodes' Rige

M

Forlæg: *Pol.* 25.12.1899

A NKS 1340, 8°, X, 49 (udat., usign., rettet renskr., bl. og bly.; løsblad)

Opnr. *Gj* 13-15

V

A Digtet er opr. tænkt indledt m. flg., overstr. str.:

*Det drømte Drotten i Nattens Blund
med Sværdet under sit Ho'ede,
"en Konge er født paa Betlehems Grund!"
Det Onde maa ryddes med Rode*

V, 5-6/var. *Drabanter hug ind!
søg efter og find!*

K

Kong Herodes. Digtet bygger på beretningen om barnemordet i Bethlehem, Matth. 2, 13-18

266

Han vandred i Øster og Vester...

M

Forlæg: *Pol.* 24.2.1900 som indl. til novellen *Poeten og Musene*, opr. JS 79-83

A NkS 2172, II, 1, 17 (usign., udat. renskr., bl., m. fremmed hånd)

B Acc. 1981/143 A (usign. renskr., bl., dat. 6.1.97. U.t.)

V

Digt og novelle knytter sig til *Poeten og Naboersken*, se Dj III 169

A Titlen < *Æv!*

A+B I, 1: *Han* < *Jeg* (resten af digtet ligeledes 1. person)

I, 2 < *fra Vester-* til *Østerbro*

II, 3: *det sandede Leje* < *Fiskerlejet*,

II, 4: *bulede* < *fedtede* (B: *fidtede*)

III, 1 < *I Hovedstadens Trængsel*

Dernæst følger en ekstra str.:

*Der ligger en Tåge og Tristhed
bredt ud over Land og By.
Jeg kender den Regn, som min egen
forældede Paraply!*

Udvikling

M

Forlæg: *Pol.* 17.5.1905

A NkS 3633, 4°, IV, 13 (udat., usign., rettet renskr., bl. og bly.)

V

A U.t.

I, 1-2/var. *I Ungdommens vaagnende Tænksomhed/ var. friske Betænksomhed// da sværmede jeg/var. jeg sværmede vildt for den evige Fred*

II, 4: *halve* > *hele*

III tilføjet m. bly.

III, 1-2 > *Naar jeg bliver Fyrre, maaske Halvtreds// det gælder at vinde en Borgerkrans.*

267

K

Febr. 1905 knyttedes SC til *Pol.*, hvor han i en række *Dagbogsblade* behandlede politiske, heriblandt forsvarspolitiske emner. Se i øvrigt tidstavlen. Det var ikke sidste gang SC blandede sig i forsvarsdebatten, jf. f.eks. *E&H* 1326-1328, 1348, 1350, 1351 o.fl.st. I anl. af Det radikale Venstres stiftelse i Odense 21.5.1905 skrev SC i øvrigt *En lille Fredssang*, optr. *Lolland-Falsters Venstreblad* 17.9.1929
Undervandsbaade var o. årh.skiftet udviklet til et praktisk anvendeligt våben og anskaffedes af alle søværn. I kraft af deres formodede farlighed og afskrækkelsesvirkning blev de opfattet som garantier for freden

Dansk og Tysk

M

Forlæg: *Pol.* 15.1.1913. Digtet dat. *Den 13. Januar 1913.*
NKS 3633, 4°, IV, 248 (udat., usign. renskr., bl., af str. I-III)
A Acc. 1981/143 D 1 (avistrykket m. SC's rettelser; gengivet i GJ 18)

V

A IX, 5: *tækket* > *tættet*
Før sidste str. indføjet m. bl.:

*Tornerose fra Danmark, sov!
Dronning er du, ingen anden.
Dig skal vi lyde ved Aare og Plov
her hvor dit Rige er bygt og din Lov
af Sproget og Havet i Pagt med hinanden*

K

Loreley, efter sagnet ung, tiltrækkende kvinde, der forvandlede til en sirene, hvis sang fra en klippe i Rhinen lokker de sejlede i forlis. Kendt fra Heines digt *Ich weiss nicht was soll es bedeuten...
førte til Bog*, regnedes til last
Hans Sachs (1494-1576), ty. folkelig mestersanger og digter
den danske Tunge, se *Hv VII 229 268* *Ask Ygdrasil*, se *He VI 183*
Blomster..., udtrykket gav anledning til en debat o. forsvarssagen, hvor SC beskyldtes for *Forsvarsnihilisme*, jf. kommentar til *Udvikling*
Blomstermetaforikken genfindes i *Bøgen og Nælden*, *He VI 76 f.*
den mægtige Perser, hentydning til persernes forgæves forsøg på at underlægge sig det græske ørige 499-449 f.Kr.

Gustav Wied. Ved hans Død. 1914

M

Forlæg: *Berl. Søndag. Ude og Hjemme* 25.10.1914
NKS 2172, 2°, II, 1, 55 (sign. renskr., bl., dat. 24 Okt. 1914. 1. linie sat i citationstegn)
L-F.F. 26.10.1914
Bogvennen, 4. årg., 21-22, nov. 1914
Optr. GJ 75

K

GW (1858-24.10.1914), da. satirisk forf., som SC kan have lært at kende 1891, hvor GW debuterede m. prosaskitser i *Kbh.*

To Gange to lig fem, hentydning til GW's komedie *Ranke Viljer* (1906) el. 2×215;2=5. Den anden titel fandtes i stykket som replik og motto, og ved senere opførelser blev kun denne titel anvendt. Stykket havde betydelig succes i Kbh. og i Tyskland

L

N. B. Wamberg: *Digterne og Gyldendal* (1970) p. 168 og 199

Det danske Lune. Til Olaf Poulsen

M

Forlæg: *Berl. Tid./Aften* 16.4.1917 (Enquête)

A Acc. 1981/143 A3 (usign. renskr., bl., dat. Okt. 1916)

L-F.F. 17.4.1917

Optr. *Gj* 21-22

V

A Titlen < *Dansk Lune - Olaf Poulsen*

269

K

OP (1849-1923), da. skuespiller, især kendt for sin fremstilling af humoristiske karakterroller i Holberg-stykker. Afskedsforestilling på Det kgl. Teater 16.4.1917 på 50-årsdagen for hans debut *Erin*, keltisk navn for Irland

Paafund!

M

Forlæg: *Pol.* 23.10.1917. Digtet dat. *D.* 22/10.-1917.

NkS 3634, 4°, III, 2,160 (udk.)

NkS 2172, 2°, II, 1, 81-82 (2 udat. renskr., bl., fremmed hånd; forlæg for avistrykket. 81 sign. af SC)

A NkS 2172, 2°, II, 3b, 11 (korrekturtryk)

V

A III, 4: altsaa < d.s.< bare

K

Sven Lange (1868-1930), da. forfatter og kritiker. Polemikken fortsattes m. SL's digt *Paafund. Til Sophus Claussen, Pol.* 24.10.1917, SC's replik herpå *Det nyeste Paafund*, smst. 25.10.1917 samt SL's svar: *Pædagogik!* smst. 26.10.1917.

To breve fra SL til SC fra henholdsvis 1914 og 1918 i NkS 4978, 4°, VI.

NkS 1340, 8°, IX, 85 (1922) indeholder kladder til betragtninger over SL. Uddrag af SL's anm. af SC ses i efterskrifterne, jf. personregistret

Edvard Brandes. Om EB: se *Tr* II 301; om SC's forhold til ham: se efterskriften til *Tr*

Marmorgæst, hentydning til *Don Juan*, hvor den store kvindefører dræber kommandanten i Sevilla, da denne forhindrer ham i at bortføre sin datter. DJ indbyder senere i overmod kommandantens marmorstatue som gæst til middag. Statuen kommer og drager DJ ned i fortabelsen. Motivet er ofte anvendt i litt. og musik

En Hilsen til Helge Rode

M

Forlæg: *Berl. Tid./Aften* 16.10.1920. Digtet tilføjet flg. oplysning: 270 *Fra Sophus Claussen, der for Tiden opholder sig i Paris, har vi idag modtaget en telegrafisk Hilsen til Helge Rode i Anledning af hans 50 Aars Fødselsdag*:

K

Helge Rode (16.10.1870-1937), da. forf. SC's forhold til HR: se tidstavlen under 1903, 1915, 1925 og 1931 samt efterskrifterne til især *DV* IV 153 f., 156 f., *He* VI 147 ff. og *DB* VIII 151 ff. Jf. i øvrigt navneregistret *Antipode*, menneske, der bor på diametralt modsat sted på jordkloden; person, der i bund og grund er forskellig fra én selv

Det levende Land. Til Nils Collett Vogt

M

Forlæg: *Berl. Tid./Aften* 3.3.1922. Digtet er dateret: *København, den 2. Marts 1922*
NKS 1340, 8°, XV, 84 (udk. fra 1922)
Acc. 1981/143 D 1 (avistrykket)
Optr. *L-F.F.* 4.3.1922, *Tidens Tegn*, Kristiania 8.3.1922 og *GJ* 25-26

K

Nils Collett Vogt (1864-1937), no. forf. Om SC's forhold til NCV: se *He* VI 182; spec. om baggrunden for *Det levende Land*: *Fa* V 149. I anledning af det danske digterbesøg i Norge var SC bl.a. medunderskriver af en tak til de norske værter (*De danske digteres tak i Tidens Tegn*, Kristiania 6.3.1922), ligesom han skrev en længere artikel om besøget og forholdet ml. Norge og Danmark i *Berl. Tid./Søndag* 19.3.1922, optr. *L-F.F.* 20.3.1922 og i *Tidens Tegn* 25.3.1922
Titlen, allusion til Grundtvigs kendte digt *De levendes Land* (1824) og *Salmernes Bog* 27, 13 *vænt*, vent, no. smukt

Foraar igen

M

Forlæg: *Pol.* 29.3.1923
NKS 2172, 2°, II, 45-47 (udk. samt sign., rettet renskr., 271 bl., dat. *Marts 1923*)
A Sign., rettet renskr., bl., dat. *Marts 1923* i Jens Borks eje
Optr. *GJ* 28-29

V

A Tilføjet: (*Til Politiken*)
V, 1: *Imens* < d.s. < *Men uden Frugt*
V, 1: *Aarets svundne* < d.s. < *Tidens*
Ml. IV og V markeret afstand m. tre asterisker, senere overstreget

K

Albert Gottschalk

M

Forlæg: *Pol.* 4.10.1930. Digtet tilføjet flg. oplysning: *I Anledning af Albert Gottschalk-Mindeudstillingen, som aabnes i Dag i den Frie, har Sophus Claussen sendt os dette Digt.*

NKS 1340, 8°, XVII, 103 (fragment)

Optrykt i katalog over AG-mindeudstillingen i Den Frie, okt. 1930 v. Viggo Madsen og Poul Uttenreitter, samt optrykt i *Gj*

K

Om SC's forhold til AG: se *Pi II* 147 m. henvisninger samt SC's art. i *Pol.* 26.10.1930: *Om Albert Gottschalk*

Lolland og Falster

M

Forlæg: *L-F.F.* 14.4.1931

Digtet bringes under hovedoverskriften: *Sophus Claussens sidste Digt* og er tilføjet flg. oplysning: *Faa Uger før sin Død skrev Sophus Claussen dette Digt til et Værk, som skal omhandle de danske Landsdele. Sophus Claussen var opfordret til at skrive et Indledningsdigt til Afsnittet om Lolland og Falster. Digtet blev ikke benyttet i det pågældende værk: Danmark. Red.: H. V. Clausen (1930-1935)*

NKS 1340, 8°, XVIII, 109 (udk. fra 1930-1931)

NKS 2732, 2°, III (avistrykket)

Optrykt i *Ekstrabl.* 15.4.1931

272

K

Udgaard, if. nord. mytologi jætternes borg i Jotunheim

Paternoster, fra lat. pater noster, vor fader; bønnen "fadervor"

Udgaardsloke, jætternes hersker i Udgård

Fenris, if. nord. mytologi Lokes barn: et uhyre i ulveskikkelse, der lå bundet i underverdenen, men skulle slippes løs v. Ragnarok

de gamle Sagn, f.eks. den isl. historieskriver og digter Snorri Sturlusons Edda (o. 1220) og forskellige af den ældre Eddas gudekvad (nedskr. i 1200-tallet), der fortæller om asen (: guden) Tors rejse til Udgaardsloke, hvor han sættes på en række prøver, bl.a. brydes han m. Udgaardslokkes gamle fostermoder *Ælde* og tvinges i knæ, netop fordi han kæmper mod - ælde

Ydun, Idun, i den nord. mytologi den gudinde, som vogter de æbler, der holder guderne evigt unge

Thurserne, jætterne

Kom, min blodvarme Pigelil ...

M

Forlæg: *Ny Jord*, jan.-juni 1888 p. 262-278 (i brevnovellen *Højsang*; senere optr. som kap. XVIII i *UB 2*)
NKS 1340, 8°, IV, 21 (usign. renskr., bly., dat. 21.1.87 m. titlen *I Feber*)
Coll. Sml. 114, 4°, 3 (trykms. m. enkelte rettelser t. *Højsang*)
A UB 2 297

V

A III, 3-4 > *Det er som i Drømme, en slimet Snog*
... efter mit Hjærte

.....

K

Slangebilledet, jf. den samlede efterskrift s. 353 f.

Aandsbrødre

M

Forlæg: *Ny Jord* III, 1889, p. 287-288 (dat. 1885 og sign. *Antonius Gynt*) 273 A NKS 1340, 8°, IV, 21 (usign., rettet renskr., bl., dat. NOV. eller Dec. 1887)
Coll. Sml. 114, 4°, 1 (renskr., bl., dat. 1885, sign. *Antonius Gynt*, overstr. *Sophus Claussen*. Forlæg for *Ny Jord*-trykket)

V

A Titlen < [?:] *Ægirs Gilde*
V, 4-6 < "*Du vældige Solgud, din Sol er af Pap*"
VII, 4: *højtideligt* < *storstilet*
VII, 6: *kongeligt* < d.s. < *pragtfuldt*
Efter XI flg. str.: *Saa snakkedes op, saa snakkedes ned og da de skiltes enhver var vred*

K

Ægirs Gilde, SC hentyder til den flere steder i den norrøne litt. omtalte episode (f.eks. i *Lokasenna*), hvor guderne holder gilde hos jætten *Ægir*
Solgud, i fortællingen om *Ægirs* gilde bliver bl.a. solguden *Heimdall* spottet af *Loke*, der er halvt af gude- og halvt af jætteeæt
Alf, i digtet om *Ægirs* gilde omtales alferne som en gudeslægt synonymt for vanerne
ingen Sind, aldrig
hvordan en Solstraale lader sig fange!, 1861 oversattes *A Trap to Catch a Sunbeam* (1849) af Mathilde Mackarness (1826-1881) under titlen *Hvorledes man fanger en Solstraale?* som første bind i en udgivelse af forfatterindens såkaldte *The Sunbeam Series*, afsluttet 1890. De sentimentale fortællinger gav anledning til udtrykket "en solstrålehistorie". - SC alluderer måske også til den populære forfatter Sophus Schandorphs *Fra Isle de France og Fra Sorø Amt* (1888): *Forstanden havde lært dem at fange en Solstraale fra Majestætens Øje* (p. 8). Muligvis kan SC også hentyde til Sophus Michaëlis. SM kaldes af Vilh. Andersen for *en Soldyrker* og "*Parnassist*" (*Illustreret dansk Litteraturhistorie* bd. IV (1925) p. 622)
forsætter, hensætter
Et lignende litteratursatirisk digt "*Zu den Hunden übergegangen*" af SC tryktes *Ny Jord* II, 1888, p. 165-168

Alliance

M

Forlæg: *Taarnet*, okt. 1893, p. 44-45 (dat. *Paris 1893*)

A NKS 1340, 8°, VI, 30 (udk. samt sign. renskr., bl., dat. 13.2.93)

B NKS 3633, 4°, I, 2, 65-66 (udat., usign., rettet renskr., bl.)

NKS 3634, 4°, I, 3 (tidsskrifttrykket indklæbet i trykms. t. *AP*. Sidste str. overstreget)

C *AP* 77-78

DS 146-149 (indledt m. uddrag fra *AP*)

V

A Titlen < *En Kvinde nordfra*

I, 3: *har (...)* op < *talt norsk og talt dansk*

II, 6: *Andagt* < *Guddom*

III, 3: *blide* < *blonde*

V, 1: *svulmende* < *moden*

VIII, 3: *Livshaab* < *Lande*

VIII, 6: ... < *til Norge*

B Titlen < *Mlle -d*

C I, 4: *en Lygtepæl* < *hver Lygtepæl*

I, 5: *hvide Skiver* > *venlige Skiver*

II, 5 > *En Verdensstad for os! hun sad ved min Side;*

III, 1: *Vi* > *Hun*

III, 1: *vore* > *hendes*

III, 2 > *en Tredjes Lykke ... maaske ... hun knuste*

III, 4: *sig udgød* > *da blomstrede*

IV, 3 > *vi saa' paa en Sandsten en Bronze-Trold*

V, 2: *og* > *Men*

VI, 2: *til min Søvn!* > *og vor Søvn!*

VI, 5 > (*Er det mig, hun har elsket og søgt i det raske*

VI, 6: *Minut* > *Sekund*

Sidste str. udeladt

K

Kvinden nordfra, svarer i *FR* til *Julia*

dobbelt Mand, jf. *Pi II Gensynet* og *Rom* s. 195

Luxembourgshaven, park i Paris m. flere berømte statuer, bl.a. Medici-fontænen m. Ottin's skulpturgruppe *Acis* og 275 *Galatea* overvåget af kyklopen *Polyfem* (1852). Skulpturen er gengivet som frontispice i *AP*. Se evt. desuden Willumsens bagtæppe til opførelsen af *Frøken Regnvej*, foråret 1927 (i SC's atelier) afbildet i *GJ* p. 11

Châblis, tør, hvid bourgognevin

Str. IV cit. *AP* 153

L

HA 50 ff

BHJ 75-78

Aage Henriksen i *Vindrosen* 4 (1964) p. 34 f.

Envoi de Prince

M

Forlæg: *Taarnet*, juni 1894, p. 84

A NKS 1340, 8°, VI, 31 (sign. renskr., bl., dat. 12.7 (< 6 eller) 1893)

B NKS 3633, IV, 20 (udat., usign., rettet renskr., bl.)

V

A U.t.

Til Chr. X < *Til Kong Chr. X, endnu Prins*

I, 2: *Rige* og < *til en fjærn*

II, 2: *som Ubefæstetheden* < d.s. < *Og er for Land og Fæstning*

II, 3: *knap* < *kun*

II, 3: *Bønder* < d.s. < *Rigsdagsmænd*

III, 1 < *Dog alt hvad Skønt/var. Men alt det skønne, Prins, er (< blir) kvalt af onde Tjørn*

III, 2: *Gud ved: en Smule* <, og *det, jeg kalder*

IV, 1 < *Tag dette Haandslag, Prins/var. denne Drøm og Hilsen/var. indtil da et Haandslag som et Symbol*
B U.t.

I, 2: *Troskaben/var. og Aanden*

I, 4 < *jeg vier disse Rhytmer til en Prins./var. min Bog jeg vier med dette Knæfald for en Prins.*

Str. II ses i flere varianter; flg. kan citeres:

Hvor Officerer knejse, Hofmænd bukke,

hvor vadmelsklædte Demokrater mukke 276 hvor [?:] vænet danner Laas og Lukke

og Vang og Vænge er en Konge-Vugge

K

Envoi de Prince. En *Envoi* (tilegnelse) er i fr. balladedigtning betegnelsen for den sidste str. på 4 verslinier, som dedicerer digtet til en el. anden, først og fremmest en fyrste

Chr. X (1870-1947), konge fra 1912. Barnebarn af Chr. IX, konge 1863-1906, der under den politiske strid 1870- 1894 gentagne gange tog åbent parti for Højre og ministeriet Estrup og som følge deraf blev genstand for stærk misstemning. Provisorietiden (se bd. I s. 140 f.) endte 1894 m. et forlig ml. de moderate fløje indenfor de to partier Højre og Venstre, og Estrup gik af. En mulig tolkning kunne se digtet som en reaktion på dette forlig

Koncerten/Bryllupper og Fester [II]

M

Forlæg: *Taarnet*, juni 1894, p. 88

NKS 1340, 8°, VI, 30 bis (udk. fra o. juni 1893)

NKS 1340, 8°, VI, 31 (usign. renskr., bl., dat. *Begyndt i Paris Sommer 93 fuldført i Rapallo 6 Juni 94*. Titel: *Koncerten*)

NKS 1340, 8°, VII, 34 (usign. renskr., bly., dat. *finito a Rappallo 6.6.94*. Titel: *Koncerten*. I øvrigt ingen ændr.

Jf. *Bryllupper og Fester* [I] s. 289)

A AP 83

Optr. DS

V

A Titlen > *Bryllupper og Fester*

Undertitel: (*Noces & Festins*)

II, 2: *nyklædt* > *lysklædt*

II, 3: *det Blik, hvis ømme Glød* > *det ømme Blik, hvis Glans*

II, 4: *søde* > *nye*

III, 2: *Dragt ...* > *Dragt,*

IV, 3: *Haand, saa* > *Haand - da*

K

Noces & Festins, fr. bryllup og festmiddage. Normalt staves: 277*noces*. Udtrykket refererer til Paul Verlaines digt: *Nos repas sont charmants ...*, *Odes en son honneur* nr. XIII, udg. maj 1893. Digtet tryktes første gang i *La Plume*, 1.1.1893 under titlen: *Noces et Festins* (se Paul Verlaine: *Oeuvres poétiques complètes*. Édition de la Pléiade, 1962, p. 776 og 1282). Titlen viser igen tilbage til Victor Hugo: *Noces et Festins* i *Les Chants du Crépuscule*, 1835

Pariserinde

M

Forlæg: *Taarnet*, juni 1894, p. 89
NKS 1340, 8°, VI, 31 (usign. renskr., bly., dat. 4.5. [1893] (A), samt udat., usign. renskr., bl.)
AP 64
Optr. *EoF*

V

A II, 3-4: *saa (...) Ørkner < saa for mit Blik det sortner // og jeg staar ivrig som en maalløs Portner/var. Jeg skuer Himlens Dør. Ak hvem der blot var Portner!*
IV, 3 < *og sælger sig hver Nat for nogle Skilling*

K

Skymulm ..., jf. 2. Mos. 19, 18
Kanaans Land, det forjættede land, som israelitterne ikke måtte betræde. P.g.a. deres afgudsdyrkelse var de henvist til at vandre i ørkenen i 40 år (4. Mos. 14, 20-38)
en Trone værd, ref. til det foregående prosastykke i AP: *Blødende Rose*, der handler om, hvorfor Antonius' ven i sit forhold til Rose opgiver al alvorlig Kørsel i Paris

Din Ungdom var som Natten ... /Til Johannes Jørgensen

M

Forlæg: *Taarnet*, juni 1894, p. 90
A NKS 1340, 8°, VI, 30 bis (usign. renskr., bl., dat. 24.6. 93)
B AP 105
Sign. afskrift af B-formen, bl., dat. Paris, 24.6.96 indklæbet i dedikationseks. til JJ sm.m. tegning af vennen, dat. 3 Dec 1894: se Niels Houkjær: *Da Symbolisterne 278 mødtes på Guldkuren, Kristeligt Dagblad* 16.5.1979.
Digtets datering påfaldende. I Frans Lassons eje
Optr. JS 151

V

IV, 1: *Kunstens < Konstens* (af udgiveren p.g.a. A og B)
II, 3: *min Ungdoms Hus < mit Ungdomshus* (af udgiveren p.g.a. A og B)
A Titlen < *Til Johannes Jørgensen*
I, 1: *Natten < Længslen*
I, 4: *vaagned glad hver < d.s./var. drømte om en*
II, 1: *En Nattegæst med < d.s./var. Saa stum som bar du*
II, 2: *lyse < d.s. < glade*
III, 3: *Da fandt jeg dine < d.s./var. Du foretrak de*
IV, 1: *Tegn (...) Møde < Brev fra/var. Kort til Kunstens Kammer*
IV, 3 < *end nogle fælles Haab og Fortids Flamme/var. end Mindet om en fælles Fortids Flamme*
B Titel: *Til Johannes Jørgensen*
I, 2: *skumringsdunkle > skumringstyste*

K

Johannes Jørgensen, se He VI 163 samt navneregistret
forbløde, jf. DJ III 188
Verdens Vægt paa Ryggen, jf. Pi II Sommer. I billedet indgår elementer fra Atlas-figuren, der som straf må bære verden på sine skuldre, Ahasverusskikkelsen, der pga. sin forbandelse af Jesus på vej til Golgatha må vandre til dommedag, og Christoforus, der bærer Jesusbarnet på sine skuldre

L

BHJ 78

Nu kommer Natten .../Natten

M

Forlæg: *Taarnet*, juni 1894, p. 91

A NKS 1340, 8°, VI, 31 (udk. samt usign. renskr., bl., dat. 1.7.93, u.t. (A); desuden udat., usign. renskr., bl., tilføjet m. bly. *Til Herman Bang*)

B AP 74

V

A Str. II og III:

279

*Vi søgte tit nok Bunden af en Flaske
og Sejren ved en blodvarm Piges Side;
i Nat vil Kongen selv vi overraske.
Op alle Svende, vi har langt at ride.*

*Han sover, kun af hundred Mand bevogtet,
et Steds ... vi ejer Riget, hvis han findes.
Den kækkeste skal være Prins for Togtet.*

B Titlen: *Natten*. Dedikationen udeladt

II, 3: *gaar ... > gaar,*

IV, 2: *Vejen > Vejene*

K

Herman Bang, se Dj III 187 f., DV IV 22 f. samt navneregistret

Døden. De forestillinger, SC knytter til begrebet, kan evt. belyses af efterskriften til Dj III 164, DV IV 163, Fa V 122 og 130 f. og f. eks. dette bd. s. 291

Sonetten er i AP placeret lige før afsn. *En Verden af Digtere*, som Antonius ledes ind i af dryade- el. museskikkelsen Sylvia Delaplanche

Tronprætendent/Sonet til Fabius!

M

Forlæg: *Studenterbladet* 15.11.1894

A+B NKS 2172, 2°, II, 1, 97 (sign., rettet renskr. (A), bl., dat. *St. Margherita Ligure* 9.9.94 samt udat., sign., rettet renskr., bl. (B))

Coll. Sml. 4°, 114, 1 (sign. renskr., bl., se oplysninger til - *Det tabte Paradis* -. Trykforlæg for *Studenterbladet* NKS 2172, 2°, II, 3b, 1 (rettet korrekturark til *Sang af en Vejfarende* (se s. 307) og *Tronprætendent*)

NKS 2175, 2°, II (sign. renskr., bl., dat. (*Linier til Johannes Jørgensen 1894. S.C.*) Forlæg for C)

C Ft 54

Optr. *L-F.F.* 3.6.1927: *Sonet til Fabius!*

V

A I, 1-3 < *I beder mig om Ord - om skrevne Ord.*

280

*De skrevne Ark er gjort for Efterkommerne.
Sin bedste Visdom bær man ej i Lommerne.*

III, 1: *dybe Sammenhæng* < d.s. < *dulgte Verdensorden*

III, 2: *dunkle* < *dulgte* < *nye*

IV, 1: - *dette Vand for* < d.s. < *skænker jeg til*

IV, 2: *bruger* < d.s. < *lytter*

B I, 1: *skrev* (...) *paa* < d.s.< *sled* (...) *med*

I, 2 d.s./var. *dyre Papirer, mange skrevne Ord!*

I, 3 d.s./var. *Hver Vaar jeg smed mit Krads i Foraarsbækken.*

C Titlen < *Sonet til Fabius!*

I, 2: *den, hvis Visdom er kun skrevne* < *den, hvis Skat kun er uskrevne*

I, 3: *kan tabe den* < *han taber den*

II, 1: *kramme* < *folde*

III, 1: *jeg* < *vi*

III, 1-2: *dybe og dunkle byttet om*

IV, 1: *for* < *fra*

Efter digtet: (*Utrykt Ungdomsdigt.*)

K

Tronprætendent, person, der gør krav på tronen
gør *Ronder*, går rundt f.eks. på inspektion

Dug dæk Disk! Udtrykkets mulige erotiske konnotationer fremgår klarere i *Valfarten til Mont' Allegro*, - *Det tabte Paradis* - (optr. her s. 201 ff.) og f.eks. *Va* p. 198 ff. og *UB 2 65*

Fabius. Navnet bruges som pseudonym for SC selv; f.eks. i den i *Ft* efterflg. selvbiografiske skildring: *Fabius' Slægtstavle*. I 2. udg. af *AP* optræder en *ung Dansker* - *lad os kalde ham Fabius - en Ven af Antonius og naiv paa sin egen, egensindige Maade* o.s.v. (Den afsluttende fortælling *Ladislav* p. 193 ff.)

281

Den unge Pige i Sommerregnen

M

Forlæg: *Julebogen 1894* (1894) p. 21, red. af C. E. Jensen
NKS 1770, 2°, 1958/40 (udat., sign. renskr., bl.) Forlæg for *Julebogen*
A *Ki* 158-159
Optr. *EoF* og i *Nord-Bornholms Ugeblad* 31.7.1925 (titel: *Sommerregn*)

V

A I, 1: *Aften.* > *mørkt, og*
I, 5: *mørknes* > *aftnes*
I, 8: *vel i* > *over*
II, 2: *med* > *for*
II, 5: *ensom* > *ene*
II, 7: *løslupne* > *tusinde*
III, 1: *husker et Hus* > *ved et Sted*
III, 3: *Stunder* > *Timer*
III, 5: *leved* > *boede*

K

Baggrund: se s. 287

L

HA 68 ff.

Toscanas Elever

M

Forlæg: *Idræt* 13.12.1895, p. 886. Digtet er forsynet m. en efterskrift, et brev fra SC t. redaktøren Chr. Gulmann, hvor han begrundet, hvorfor *dette sportsfjerne Digt* om fløjte- og guitar-spil alligevel har noget m. sport at gøre. De to *Elever (...)* har gjort mere Indtryk paa mig end *Alverdens Sportspoesier og Rekorder*.
I, 2: *Pinjer < Linjer* (af udgiveren)
A Va 44-46

V

A I, 4: *Snart lyder > Da strømmer*
I, 5: *snart > da*
I, 7: *Florentinerpigen > Florentinerdrengen* (trykfejl)
III, 6: *er > er*
III, 6: ? > ! 282 IV, 3: *i > paa*
IV, 5 > *der gnaver kun Rotter og Mus* -
VIII, 3: *SomHerrenvil!* > brødskrift
VIII, 5: *Mesterjegvil!* > brødskrift
IX udeladt i Va

K

Arno, passerer gn. Firenze, før den udmunder i Liguriske Hav
Soldo, ældre ital. mønt = 1/20 lira = 5 centesimi
Strozzi, berømt florentinsk slægt, der i det hele hørte til Medici'ernes modstandere. Palads i Firenze
Michelangelo Buonarroti (1475-1564), ital. billedhugger, maler og arkitekt. I Firenze ses bl.a. kolossalstatuen *David* og Mediciernes gravkapel i Kirken San Lorenzo
Benvenuto Cellini (1500-1571), ital. guldsmed og billedhugger. Flere skulpturer i Firenze, bl.a. *Perseus*. Hans selvbiografi, først oversat til da. 1900, er en vigtig kilde for kendskabet til renæssancetiden. Omtales også Va 49
Baggrund: se s. 293. Silvio er ankommet til Firenze som første by på sin dannelsesrejse - foreløbig ligegyldig overfor den nutid, der omgiver ham, kun opfyldt af fortidens liv - billedliggjort ved byens tomme, døde paladser

Hr. Sol og Jomfru Jord

M

Forlæg: *Vagten*, 1. årgang 1899-1900, p. 294-295. Under digtet: (*Skrevet i Digterens 18. Aar, 1884*)

Sne

M

Forlæg: *III. Tid*. 31.12.1899
Afsn. II tr. *L-F.F.* 24.12.1898 under mrk. *Antonius*

K

Dryade, træ- eller skovnymfe

Barbarer

M

Forlæg: *Ill. Tid.* 11.3.1900 283 NKS 3633, 4°, I, 5b, 20 (udat., usign. renskr., bl.). Digtet figurerer i en sammenhæng, der sandsynliggør, at det tænkes trykt i bogform

K

Kirkegaards-Pinje, situationen har mindelser om kirkegårdsscenen i *Va* 150

Vintergæk

M

Forlæg: *Juleroser*, red. af Karl Larsen (1905) p. 33
NKS 1770, 2°

K

genne, dialektpræget ord, der enten kan betyde hindre eller jage på
I brev af 30.4.1905 til *Hr. Professor Karl Larsen* skriver SC: *Hermed følger paa Datum og Klokkeslet de bestilte Vers om Vintergækken. Emnets Storhed har forledt mig til at anvende Eftertanke, og der findes saaledes to Variationer af de to Slutningslinier.*
Den anden Variation lyder som saa:

"men ej Gækkeviser
hos en gammel Gæk"
Og hvis De hellere vil benytte den, maa De gerne
Deres ærbødige (sign.)
Brevet i Jens Borks eje

Jeg sad med den vilde Lilian

M

Forlæg: *Ugens Tilskuere*, 23.12.1910, p. 101. Digtet er dat. *Paris 1910*
NKS 2172, 2°, II, 1, 65 (udat., sign. renskr., bl.)

K

Leda, if. den gr. mytologi dronning af Sparta, som havde et kærlighedsforhold til Zeus, der opsøgte hende i en svanes skikkelse

Sfinx

M

Forlæg: *Sort paa Hvidt*, 11.5.1918, p. 16 284 A NKS 2172, 2°, II, 1, 91 (usign., rettet renskr., bl., dat. *Paaske - Pinse 1918*)
Gj 23

V

A III, 3: *Ynde* < d.s. < *Styrke*

K

Tram, egl. sporvogn; forkortelse for trambus: bus

Kinden hvid af Nat og Vaar. Det modsætningsfyldte billede er et gennemgående motiv i forfatterskabet, jf. blot *Hv VII Høvdingdød*

Engel (...) *Paaske*. SC spiller tilsyneladende på den dobbelthed, som påskeenglen repræsenterer i GT, hvor den dels straffer (ægypterne), dels udfrier (israelitterne)

Paaskeoffer, dels om påskelammet i GT (2. Mos. 12,21 ff.), dels om Krisrus i NT (1. Kor. 5, 7; Johs. 1, 29 o.a.st.)

For hans Kraft i Overflod .../Til Georg Brandes

M

Forlæg: *Quod Felix* 4.2.1927, p. 85

A Acc. 1981/143 A3 (usign. renskr., bl.)

B Acc. 1981/143 A3 (udk. samt udat., usign. renskr., bl.)

C Acc. 1981/143 A1 (kladde til brev til GB efter 12.9. 1915 samt udk. og usign. renskr., bl.)

NKS 2172, 2°, II, 1, 96 (usign. renskr., bl., fremmed hånd, dat. Sept. 1916)

Pol. 6.2.1927

GJ 35

V

A Titel: *Til Georg Brandes (efter d. 12 Sept. 1915)*

B Titel: *Til G.B.*

C Titel: *Til Georg Brandes*

II, 3: *Drømmens* < *Aandens*

II, 4: *Lysets* < *Lykkens*

K

Digtet blev bragt som en hilsen til GB i anledning af dennes 85-årsdag 4.2. Om SC's forhold til GB se *He VI* 164 samt navneregistret. Digtet er oprindeligt skrevet som SC's tak for GB's lykønskning 12.9.1915. GB's svarbrev af 18.9.1915 i familiens eje, kladden i Brandesarkivet

285

Tilegnelse

M

Forlæg: *UB* 1, placeret før *Frøken Regnvejr*; i *UB* 2 efter titel og personliste. Under *Tilegnelse* læses: *København, Oktoberaften*, i *UB* 2 ændret til: (*En ung Mand træder frem i Tusmørke*)

Frøken Regnvejr, som SC selv kalder et *lyrisk Forspil*, tryktes første gang i *Tilsk.* april 1894, dog uden *Tilegnelse*

NKS 3634, 4°, I, 1 (udat., usign. renskr., bl., fra efteråret 1888; 15 str. m. titlen *Kaminild*)

K

Pan, se *Dj* III 194 og *He* VI 163

Artemis, se *He* VI 166

Foraars-Regntiden

M

Forlæg: UB 1 101-102

NKS 1340, 8°, IV, 23 (udk. fra 23.2.1889 sm.m. udk. til UB)

A NKS 1340, 8°, V, 25 (udat., usign. renskr., bl. fra efteråret 1889)

B NKS 3634, 4°, I (udat., usign. renskr., bl.)

Optr. UB 2 109-110 m. flg. ændring: II, 7: *Vigner > Vinjer*

V

A+B: Titlen < *Foraars Regntiden (fransk Højlands-Profil)*. Undertitlen senere overstr. i B

K

Baggrund: Hovedpersonen Erik Kølby, der er journalist i provinsbyen Aasum i Jylland, er forelsket i den tilbageholdende borgerpige Margrete. I denne stilstandsperiode indleder han et forhold til den modne fru Kruse - men har nu til sinds at forsage hende. Spændingerne opløses imidlertid, idet Erik oplever, at den hæmmede eros udløses i fantasibilleder og vers

Vigner, vingårde

Skure, fure

brudte, jf. *Alliance* IV, 6 s. 120

L

Aage Henriksen: *Det guddommelige Barn* (1965) p. 111 f.

286

Til Erik Kølby

M

Forlæg: UB 1, anbragt som efterskrift

A NKS 1340, 8°, VII, 34 (udk. samt usign. renskr., bl., dat. *Nizza 22 Sept. 1894*, jf. tidstavlen)

B UB 2

V

A Titlen < *Forfatterens Efterskrift til Erik Kølby*

I, 3: *Aandens < Ordets*

II, 3 < *Man saa dig trække Kjolen af en Frue* (således også i UB 2 306)

B Under digtet tilføjet: (*Efterskrift til Unge Bander 1894*)

IV, 3: *Fødselsvér. > Fødselsvér ...*

K

Baggrund: jf. note til forrige digt. Pga. sine venstre-radikale meninger nægtes Erik adgang til byens *Foreninger* og hentes til forhør af byens *Borgmester* og dommer pga. sine forargelige noveller vendt mod Højre og de blå gendarmer. Det lykkes ikke dommeren at få Erik til at røbe, hvem der er forfatter til den famøse, anonyme historie om *Skarpretteren* alias gendarmløjtnanten *omkom under lange Fødselsvér*, jf. at forliget ml. Højre og Venstre blev indgået 1.4.1894, se note s. 276

L

Aage Henriksen: op. cit. p. 108 ff.

Til Kitty

M

Forlæg: *Ki* 5; uforandret i *Ki* 2. Begge dat. *Siena, April 94* Udat., usign. renskr., bl., i familiens eje (identisk m. bogtrykket) A NKS 1340, 8°, VII, 33 (udk. samt usign. renskr., bl., dat. *Siena 1.4.94*) B Breve til Karen Topsøe, Det kgl. Bibl. 1983 (brev, dat. *Siena 1. April 1894* samt renskr., bl., dat. *1.4.94*)

V

A Titlen < *Tilegnelse til "Kitty". Til En*

III, 1: *ej blot ved < d.s./var. ved mér end*

III, 3: *Men drømmende < og drømmende/var. men 287 hvilende*

IV, 1: *(vi lader nu < -uden at falde/var. (vi to lader falde*

IV, 2 < i *Fællernes Nid)* -/var. den *daarlige Strid)*

IV, 4: *var < leved*

B Titlen < *Til En*

I, 2: *tror < ser*

I, 4 < *blandt Plankerne her!*

II, 1: *,foruden <- mer end*

III, 3: *drømmende < hvilende*

I brevet, der også citeres s. 348, beder SC Karen Topsøe læse et *Slags Korrektur* på digtet - og spørger: *Foretrækker De i første Vers f.Ex.: end Mennesker tror // (endskønt du blev Foraarsduften, // hvori jeg bor!) // Jeg holder nu af "Plankerne", hvor slet de end rimer og hvor sært de maa virke paa en mere regelmæssig Organisme end min.*

K

Baggrund: Kitty ligger i forlængelse af *Unge Bander*: Hvor Aasum m. føje kan ses som Horsens, er romanens nye lokalitet Odshavn et billede på Nyborg. Med SC's egne ord til Georg Brandes beskriver den lyriske fortælling et *ganske ungt, men allerede halvt afblomstret Kunstmenneske - Kunsthistoriker - og skildrer Opløsningen af det Kærlighedsforhold, der tidlig har opfyldt hans Tilværelse med sin Foraarsduft.* Dernæst citeres digtets 3 sidste strofer, den gradvise desillusion for tilsidst *at vise hans Smærte i fjærne, drømmeagtige Perspektiver, (...) levende i sin "fine Blanding af Foraars og Forfald"* (brev dat. Rom 9.5. 94; Brandesarkivet)

Digte fra Antonius i Paris

Baggrund: *Antonius i Paris* fortæller om den naive Antonius' færden i Paris blandt digtere og piger og om naivitetens død, da hans tro på en direkte overensstemmelse mellem hans forestillinger og verden bryder sammen og erstattes af en erfaring om 288 den besættende og iagttagende lidenskab, der er forbundet med forelskelsessituationen, og som bl.a. kan finde sin tilfredsstillelse gm. kunst, jf. frontispicen i *AP*, omtalt i forb. m. *Alliance*

Bogen er sammenskrevet af aviskorrespondancer til *Pol.* 1892-1893, nogle nye kapitler især om tilstanden efter naivitetens død og endelig af den samling digte, som bringes her s. 150-160; se dog s. 120 og 123-126. I bogen er de placeret mellem korrespondancerne i et sindrigt symbolmønster. De fleste af digtene er et par år senere end de begivenheder, der fortælles om i aviskorrespondancerne. 2. udg. af *AP* har samme paginering som 1. udg. Det ufuldstændige manus. til *AP* ses i NKS 3634, 4°, I, 3; Célimène-digtene i NKS 1340, 8°, VII, 35, jf. s. xxx

Indbydelse til Rejse

M

Forlæg: AP 1-3

NKS 1340, 8°, VII, 35 (udk. fra 1895)

NKS 3633, 4°, I, 2, 5 (udk.)

A NKS 3633, 4°, I, 2, 67-68 (udat., usign., rettet renskr., bl.)

V

A IV, 1: *Kys < Gunst*

X, 2: *dø med en Grund < d.s. men kursiveret*

XII, 1: *vinde < finde*

XIII, 2: *vi hende siden < d.s. < synge mit Savn i*

XVIII, 2 < d.s. < *Vi vil gengive al Ting den første Værdi.*

AP 2: VI 2: *særskilt > særligt*

K

Indbydelsen gælder forsåvidt både Paris (AP) samt Rom (Va), jf. at SC havde tænkt sig bøgerne udgivet sammen

første Værdi, se Jan Sand Sørensen i *Sophus Claussen - en studiebog* (1977) p. 20-22

I 2. udg. af *Va* (se s. 293) gengives på omslagets forside en tegning af SC til *Indbydelse til Rejse*, hvoraf enkelte str. citeres blandt illustrationsudkastene (i NKS 3634, 4°, I, 1, 3) 289 Cit. i *Musketerer, L-F.F.*

25.7.1895, sign. *Proteus*

Str. VIII cit. *Lø* 183

Str. X cit. *Lø* 118

L

BHJ 60 ff.

Romansk Verden

M

Forlæg: AP 15

K

Carmen, opera (1875) af franskmanden George Bizet (1838-1875)

Rimerier under Vejs

M

Forlæg: AP 23-25, sign. *Antonius*. Digtet først trykt i *Naive Breve, Pol.* 28.11.1892, sign. *Antonius*, men da det altså ikke har været trykt som særskilt digt, placeres det her. Avistrykket indklæbet i trykms. t. AP i NKS 3634, 4°, I, 3

K

Baggrund: *Antonius* har været stedt i *en stor Fare* i Boulogneskoven udenfor Paris, men befinder sig nu frelst i en forstadsbeværtning, hvor han *til Straf over [sig] selv og for at advare andre mod dansk Fantasteri* skriver dette digt

Libanons Taarn, i GT et udtryk for kvindelig skønhed, se f.eks. *Højsangen* 4, 4 og 7, 4
sou, ældre fr. kobbermønt = 5 centimes

Bryllupper og Fester [I]

M

Forlæg: AP 39

NKS 3633, 4°, III, 2, 17 (udk.)

NKS 2172, 2°, II, 1, 54 (udførligt udk., bl. og bly., tilsyneladende fra sommeren, evt. sept. 1894, jf. var. til *Den skønne Propaganda* s. 290, og til *Bryllupper og Fester [II]* s. 276)

NKS 1340, 8°, VII, 35 (udat., usign. renskr., bl., fra 1895)

Titlen < *Paris*. III, 3: *Fe < Barn*

NKS 3634, 4°, I, 3 (udat., usign. renskr., bl.) Titlen < 290 *Paris*. III, 3: *Fe < Tøs < Barn*

Optr. DS

K

Nopces & Festins, se s. 276

Fryne, er f.eks. et øgenavn til den berømte gr. hetære Mnesarete, der har været model til Praxiteles' og Apelles' Afrodite-statuer. Navnet blev også brugt om en forførende og letsindig kvinde

L HA 91

Simplicitas

M

Forlæg: AP 51

A NKS 1340, 8°, VII, 35 (usign. renskr., bl., dat. 6.10.94 Paris)

V

A Titlen < *En Velgørerinde*. Tilegnelsen mangler

II, 1: *Lader < Væsen*

II, 2: *tvær < kry*

III, 2 og 3: De to subst. ej kursiveret

K

Simplicitas, lat. enfold, naivitet

Tilegnelsen refererer til det foregående prosakapitel i AP: *Den Nysgærrige*, en dialog ml. Antonius og en nysgærrig Kvinde i Danmark

Den skønne Propaganda

M

Forlæg: AP 123. Efter digtet: (*Nizza*). Jf. tidstavlen

A NKS 2172, 2°, II, 1, 54 (udførligt udk., bly. m. tilføjelsen *Nizza*, sandsynligvis fra 21.-22. sept. 1894)

AP 2 har efter *Nizza* tilføjelsen 1894

V

A Titlen < *Georg Brandes*

I, 4: *var det Maal < er den Plan*

II, 1: nye < "nye"
II, 1: kan slides < har slidt sig
II, 2: Ideen < Metoden
III, 1: Forsken < Søgen < Sandhed
III, 2: vor Nutid < vi 291 III, 2: nye < nye bedre/var. alle Vegne

K

Georg Brandes, se He VI 164 samt navneregistret
Hæve Problemerne til ny Debat, se Tr. II 304
Baggrund: digtet er placeret ml. to prosaafsnit, der begge beskriver den ny tids poesi og poeter: Paul Verlaine og digterne omkring det litterære tidsskrift *La Plume*. Dernæst følger *Den ny Poesi* (se s. 264), der danner optakt til *Efterskrift til Antonius' Optegnelser*

Portræt af Foraaret

M

Forlæg: AP 142
A NKS 1340, 8°, VII, 35 (udførligt udk. dat. *Søndag 10. Februar 95* samt udat., usign. renskr. (A), bl.)

V

A Titlen < d.s. < *Magnetisk Søvn*
I, 2: der dufter < som dufter/var. og læser
I, 4: Sultans Favorit < yndig Odalisk
II, 4: blodig < d.s. < grusom

K

Baggrund: Denne samt de to følgende sonetter hører til den ikke mere naive Antonius' efterladenskaber: skrevet til en koketerende, men samtidig blond og kysk og kedsommelig engelsk Frøken (...) paa en Flugt, han foretog bort fra Paris med alle de nordiske Sorger i Kufferten. Læs dem og bliv bedrøvet over spildte Haab, unyttig Elskov! (AP 141) På det biografiske plan er de knyttet til forholdet til Karen Topsøe, jf. Dj III 168 og 184
Judith, se Dj III 206. Udover henvisningerne dér, jf. AP 185: *De to Søstre paa Montmartre*, hvor den ene søster, som en Judith fra Montmartre i stedet for erotisk lyst bringer sin elsker død ved at skille hoved fra krop. Aizelins statue omtales NKS 1340, 8°, VI, 30. Yndet motiv i tidens kunst parallelt m. gengivelser af Salome m. Johannes Døberens hoved på et fad, jf. f.eks. *Taarnet*, juni 1894, p. 93 og 99 ff.
Dryade, skov-, trænymfe

292

Hvide Løgne

M

Forlæg: AP 143
A NKS 1340, 8°, VII, 35 (udførligt udk. samt usign. renskr., bl., dat. *Paris 18-20-10-94*)

V

A U.t
II, 2: selv om du fordærved < d.s. < skulde glad fordærvet
II, 3: dit unge Liv! < d.s. < dit Liv for mig.

III, 1: *Thi (...) vist < d.s. < Jeg vilde bragt dig Lykke, vist*

K

Rom, jf. baggrunden for *Valfart* s. 293

"*Italiens hundred Byer*", Va 47, hvor det hedder: *Italien har hundrede Stæder, og i hver af dem findes eet Hotel eller Gæstgiveri, som hedder "Italiens hundrede Byer" - Cento citta d'Italia - Silvio boede i Florens i de Hundrede Byer*

Italien

M

Forlæg: AP 144

A+B NKS 1340,8°, VII, 35 (usign. renskr., bl., dat. 8.2.95 (A) samt udat., usign. renskr., bl. (B))

V

A U.t.

I, 1: *kvidred (...) og < kvidrede din Højsang efter*

III, 1 < d.s. < *Hun gav mig til min Pilgrimsfærd et Bælte,*

III, 2: *spændt < d.s. < bandt*

IV, 3 <- *Ræk mig min Brynje, Elskede, og Døden!*

B U.t.

IV, 3: 1. del af sætn. ej kursiveret

K

Litani, egl. katolsk kirkebøn, oftest udført som en vekselsang ml. præst og menighed; spec. om bønnen *Kyrie eleison* (Herre, forbarm dig); overført om klagesang

Rom, jf. forrige digt

Døden, jf. evt. s. 279

293

Digte fra Valfart

Baggrund for *Første Bog*. Som nævnt s. 279, åbnede der sig for Antonius en kløft ml. drøm og virkelighed i det kærlighedsforhold til museskikkelsen Sylvia, der dels forlod ham, dels samtidig førte ham ind i *En Verden af Digtere*. I romanen *Valfart*, der må læses i forlængelse af AP, forsøger hovedpersonen, den sandhedskærlige ingeniør og brobygger Silvio at forbinde de således adskilte verdener. I *Første Bog*, første del: *Silvios Løgne* har han i Paris mødt den smukke, men tilbageholdende Célimène, og i mødet m. hende bygger han sin første bro: ml. sin *inderste Tanke* og hendes bevidsthed. Drøm og virkelighed glider her sammen på den måde, at han ikke nøjagtigt ved, om han i sin euforiske forelskethed befinder sig i virkelighedens Paris el. er til stede *ved et (...) længst forglemt Gæstebud i Ekbatana* sm.m. sin elskede. Sjæl knyttes til sjæl - og således forestiller Silvio sig da også syndefaldet overvundet: *Vi er Gudernes Børn (...)* *Mod os har Djævelen paa Forhaand tabt enhver Proces*. En mere jordisk virkelighed trænger sig imidlertid på; Silvio forlanger *at elskes paa Menneskevis*, men da dette afslås, forlader Silvio Paris for at rejse til Italien med det ene ønske at lære at bygge en ny og mere stabil bro - en bro, hvor højt og lavt, ydre og indre, forenes

Anden del: *Højere end Alperne - dybere end Middelhavet* beskriver denne længsels trange vilkår i en omverden, der ikke korresponderer m. Silvios forhåbninger, der er stemt exceptionelt højt op i savnet af og mindet om den kvinde, der bragte hidtil ukendte kræfter frem. Det videre forløb skildres i den sammenhængende blok af prosadigte i første bogs tredje del: *Siena-Rom*, her s. 167-199

Der henvises én gang for alle til:

Claussen, Sophus, *Sophus Claussens Lyrik* :, 1982-

Aage Henriksen: *Det guddommelige Barn* (1965), kap. *Pavens madonna* p. 105-148

Sophus Claussen - en studiebog. Udg. af Daneklærerforeningen v. Bo Hakon Jørgensen og Jan Sand Sørensen (1977)

Sophus Claussen: *Valfart*. Fotografisk genoptryk 1983 m. efterskrift 294 af Bo Hakon Jørgensen

Det ufuldstændige manus. til *Va* ses i NKS 3634, 4°, II, 1 (fra foråret 1894)

Saa vandrer vi over Aarets Bro ...

M

Forlæg: *Va* 13-14

NKS 1340, 8°, VII, 36 (digtet samt den prosasammenhæng, det indgår i; 1895)

Breve til Karen Topsøe, Det kgl. Bibl. 1983 (usign. renskr., bl., dat. 31.12.93 på bagsiden af SC's visitkort, jf.

Va 13: *Og under en Lygte, lænet til Kanten af en Bro skrev han med en Blyant en Nytaarshilsen til hende:* hvorefter digtet følger)

K

Cit. *Ft* 21

Ekbatana

M

Forlæg: *Va* 27-28

A NKS 1340, 8°, VII, 35 (udk. samt udat., usign. renskr., bl. og bly., fra 1895)

Håndskrifterne gengivet i *SC-MS* 6 ff.

Optr. Aage Matthison-Hansen (red.): *Nutids-Lyrik* (1899) p. 139-140, *Nyere dansk Lyrik*. Udg. af Daneklærerforeningen v. Olaf Hansen (1921) p. 41-42, *DS* og *FR* 251, hvor det forekommer som hovedpersonen Sigmunds (ikke fremsagte) prologdigt til skuespillet *Rosen*, se også *FR* 241. Oversat til ty. 1904 i *Die dänische Lyrik von 1872-1902* v. Otto Hauser (1904) p. 84-87 (sm.m. *Udenlands, Pi* II 143)

V

A I, 3: *jeg ved ej hvorfra, < (jeg ved ej hvorfra?)*

II, 2: *Vægten paa Ordet < Stadens Navn vist/var. Vægten paa Navnet*

III ej i A, men plads åben. Andetsteds i hæftet læses (bl.):

*Den By og det eneste Navn, som passer:
295 henslængt blandt Slotte og Marmorterrasser
der bagest i Persien, hvor Rosen er fra
al Verdens Vellyst: Ekbatana*

Over str. skrevet m. bl.:

Et Navn, der - som henslængt paa Marmorterrasser

Smst. skrevet m. bly.:

*Navnet, som henslængt paa Marmorterrasser
fortæller om Purpur og Pragt og Paladser*

IV, 3: *skønt (...) da, < (skønt (...) da)*

IV, 4: *bag < med*

V, 1-2 *< Men Drømmen dunkel, assyrisk og vis
blev Liv i et levende Døgn i Paris,*

VII opr. placeret efter V, men streget over

VI, 3: *sov ind i sin Højhed < i Skyggen (< sov: slettet in scribendo) sov ind*

VII, 2: *nyt og < Sum af*

VII, 3: *En Rædsel, et < et kortfattet*

VIII, 1: *Men < Og*

VIII, 2: *den < hun/var. den*

IX ej i A, men ses skrevet m. bly i forb. m. en renskr. af *Jeg skrev en Dag en Petition*, smst. som ovennævnte str. III

Blandt udk. læses: *Pampani ed uva // E la mia mamma sempre lo diceva: // L'amor del forestiere poco dura*, ordret overs. *Vinblade og drue // Og min moder sagde det altid: // udlændingens kærlighed varer kort. // forestiere* er en overs. af navnet Silvio. Linierne cit. Ki 83

K

Ekbatana. By i den oldpersiske provins Medien. SC alluderer i *Va* til Alexander den Stores erobring af det store perserrige, spec. til det gæstebud, Darius 3.'s statholder i Baktrien fyrsten Oxyartes lod foranstalte som tegn på sin overgivelse. Her lod han 30 jomfruer føre ind, blandt disse sin datter Roxane, som Alexander blev forelsket i og lod ægte 328 f.Kr. (se f.eks. i den rom. historieskriver Quintus Curtius Rufus' værk *Alexander Magnus*, 1708-udg. VIII, 4,21). Gæstebuddet fandt dog ikke sted i E., men i Gazasa. 296 Herodot (I, 98) fremhæver paladset i Ekbatana for dets pragt og skønhed. Hovedkilderne til A's felttog - i forb. m. dette digt - er den gr. historieskriver Arrianos' *Anabasis* (4. bog) og den ligeledes gr. filosof Plutarks sammenlignende biografier: *Alexanders Liv*, Dacier VI: 75. Lukian har ligeledes behandlet forholdet ml. A. og R. Se i øvrigt note t. *Maaltider i Siena*, s. 299

Roxane indtager en central plads i *FR*, hvor den dødeligt sårede Sigmund plejes af hende, mens hans muse *Rosen* tankeløst forlader ham. I SC's symbolunivers svarer disse kvindeskikkelser henholdsvis til Clara og Célimène

Syrings, fløjte lavet af flere rør; panfløjte

Kileskrift, oldpersisk skrift m. stærkt stiliserede, kileformede tegn, især anvendt i assyriske og babyloniske indskrifter bl.a. på lertavler. Tydningen voldte endnu på SC's tid sprogvidenskaben adskillige problemer *Sæder* (...) *Bedrift*, der kan f.eks. henvises til SC's forestillinger o. begreberne *Kærlighed* og *Geni*, jf. den samlede efterskrift s. 342 ff.

L

HA 93

GM 44 ff.

EAN 57

BHJ 80 f.

Chr. Rimestad: *Fra Stuckenbergs til Seedorff I* (1922) p. 87

Tom Kristensen: *Sophus Claussen* (1929) p. 13 f.

Jørgen Andersen i: *Tilskueren*, dec. 1935, p. 438 ff.

Tom Kristensen: *Til Dags Dato* (1953) p. 60-61

Hans Sørensen: *Literature et linguistique i: Théories et problèmes* (...) (1958) p. 191 ff. I Supplementum II til *Orbis Litterarum*

Villy Sørensen i: *Selvsyn*, 3. årg. nr. 1 (1962) p. 59-64

Ib Høgsbro i: *Indfaldsvinkler* (1964) p. 66 ff.

Aage Henriksen: *Det guddommelige Barn* (1965) p. 105 f. og i: *Den erindrende Faun* (1968) p. 181 ff.

Bent Nordhjem i: *Meddelelser fra Dansk lærerforening* (1966) I, 15 ff.

297

Gudinden kom en Formiddag ...

M

Forlæg: *Va* 55-56

Brev af 11.4.1894 til Karen Topsøe, Det kgl. Bibl. 1983 (str. V, 1-4)

A NkS 3634, 4°, II, 1 (udførligt udk. dat. 25.3.94)

NkS 1340, 8°, VII, 32 (adskillige, udførlige udk. fra o. 25.3.94)

NkS 1340, 8°, VII, 33 (sign. renskr., bl., dat. *Siena, Marts 94* m. titlen *Florentinsk Romance*)

V

A U.t.

Omkvædet < "Hvem bringer mig Ro," sagde Venus
Sidste str. tilføjet senere i st. f. to andre str.

K

Str. V cit. i *Et Interview om den nyeste literære Retning i Danmark* v. vennen Emil Opffer, tr. i *Nyborg Avis* 18.4. 1894, genoptr. *Taarnet*, juni 1894, p. 125-128, i uddrag i *DO* 29

Jeg skrev en Dag en Petition ...

M

Forlæg: *Va* 59-60

A NkS 3634, 4°, II, 1 (udat. renskr., bl., sign. m. fremmed hånd)

B NkS 1340, 8°, VII, 35 (udat., usign. renskr., bl., fra 1895)

V

A Titlen < *Vil du med* -

IV, 5 < d.s. < *Vil du med - saa hæng paa*.

B U.t.

III, 4: *anden* < *næste*

K

Petition, bønsskrift

Ankomst til Siena

M

Forlæg: *Va* 67-69

NkS 1340, 8°, VII, 36 (udførligt udk.)

A NkS 3634, 4°, II, 1 (udat., usign. renskr., bl.)

298

V

A Næstsidste afsn., efter 2. l. læses: *og smalle som kun i Oldtidens Pompeji*

K

Digtet indleder *Første Bog*, III del: *Siena-Rom. Løse Dagbogsblade*.

Før digtet læses:

(Silvio havde i sine Dagbøger for Skik aldrig at fortsætte en Linie, til Papirets Rand afbryder den meningsløst midt i. Hver Sætning eller Ordforbindelse, der udsprang frisk af hans Tanke, var ham selv som en Overraskelse, der maatte staa i en ny Linie. Ved saaledes at henkaste sin Prosa syntes Silvio, at han fik sine Rejseindtryk lettere fra Haanden.)

Om sine *Prosadigte*, se SC's brev til Vald. Vedel 6.1.1897 (NkS 4465, 4°)

terra di Siena, ital.: jord fra S., lerholdig okker anv. som gulbrunt farvestof

Dante Alighieri (1265-1321), ital. digter; hovedværk *La Divina Commedia* (ca. 1307-20), da.: *Den*

guddommelige Komædie. Værket, der er skrevet i terziner, er opdelt i tre afsn.: *Inferno* (helvede), *Purgatorio* (skærsilden) og *Paradiso*. M. Vergil v. sin side gennemvandreren digteren dødsriget, hvis forskellige grader af helvedskval skildres, fortsætter gn. skærsilden og møder v. paradisetts port Beatrice, som fører ham til den højeste salighed, jf. s. 302

Albergo Toscana, hvor SC rent faktisk boede under sit Sienaophold, der detaljeret beskrives i brev til Karen Topsøe, se s. 348

Maaltider i Siena

M

Forlæg: *Va* 70-73

NKS 3634, 4°, II, 1 (udat., usign. fragm., bl.)

Efter II følger udat., usign. renskr., bl., t. *Endnu Siena* (A)

Se i øvrigt *Palmesøndag*

I, 1-7 og II, 1-3, se det flg. digt

K

Viktor Emmanuel II (1820-1878), konge af Italien 1861-1878; 299 1860 valgt til konge i Toscana. Tanken om et frit og samlet Italien (*il Risorgimento*, genrejsningen) skabte op gm. 1800-tallet en stærk frihedsbevægelse, og sm.m. sin minister Cavour og Garibaldi lykkedes det V.E. at samle landet 1861, 1866 udvidet m. Venezia og 1870 m. Kirkestaten

Viktor Emmanuel's-Pladsen, Piazza Vittorio Emanuele el. Piazza del Campo er byens centrale plads. Her ligger *Marmorbrønden*, Fonte Gaja m. relieffremstillinger.

Sodomas Fresker, fra den hellige Katarinas liv i San Domenico-kirken. Giovanni Antonio Sodoma, egl. Bazzi, var en ital. maler, der fortrinsvis virkede i Siena (ca. 1477- 1549). I Rom ses dog et af renæssancens smukkeste arbejder: *Alexanders og Roxanes Bryllup* (1514) i Villa Farnesina. Tilnavnet *Sodoma* skulle - uden sikker hjemmel - referere til hans tilsyneladende lastefulde liv

Luna, egl. by i Etrurien, men også navnet på månegudinden, der senere sammenblandes m. Diana; på lat. betyder luna måne. I al forkortning kan der f.eks. henvises til, at Erik Kølby i *UB* egl. har forestillinger om sig selv som en Apollon-skikkelse, en solgud, men i løbet af bogen forvandles til en Endymion, den unge mand, som Selene - månen - blev forelsket i

Palmesøndag

M

Forlæg: *Va* 74-76

NKS 3634, 4°, II, 1 (udat., usign. fragm., bl., indledt af de to første afsn. af *Maaltider i Siena* samt udat., usign. renskr., bl.)

Optr. *DS*, hvor digtet indledes m. de første 11 linier fra *Maaltider i Siena*. Til gengæld er førstelinien, de 3 første afsn. samt afsn. VI og VII udeladt

K

Palmesøndag, (fest for) den dag, Jesus drog ind i Jerusalem og hilstes af mængden m. palmegrene. Den katolske 300 kirke har en særlig palmeprocession på denne dag. Palmesøndag kaldtes også Lazarus' søndag, efter den genopvakte L. (Johs. 11, 1-44); digtets førstelinie henviser nok til den fattige Lazarus (Luk. 16, 20) *Løvsalsfesten*, løvhyttefesten var opr. jødernes festligholdelse af høsten, hvor man boede i løvhytter; senere fejres den m. procession m. grene

L

GM 26

Cento cerini

M

Forlæg: *Va* 77-78
Optr. *L-F.F.* 1.11.1896

Protestantisk Vaar

M

Forlæg: *Va* 79
NKS 1340, 8°, VII, 36 (udført udk. fra 1895; u.t.)
Optr. *DS*

L

GM 27

Unge udødelige

M

Forlæg: *Va* 80-83

K

Porta Camollia, porten til den tredje del af Siena, der kaldes Terzo di Camollia
Frederik den anden (1194-1250), ty. kejser, konge af Sicilien, hvorfra han udvidede sin magt til at omfatte store dele af Italien. Som korsfarer lod han sig udråbe til konge af Jerusalem 1228. Ved sit hof i Syditalien udviklede han en kultur, der bestod af byzantinske, arabiske og normanniske elementer. F. var således en tidlig renæssancefyrste. Gm. giftermål 1225 m. Isabella af Brienne og personalunion ml. det ty. Kejserrige og Sicilien styrkede han trods pavens modstand forbindelsen ml. nord og syd. For god ordens skyld må det imidlertid bemærkes, at marmortavlen viser den habsburgske kejser Frederik III's indtog 301 i Siena - sm. m. sin hustru Eleonora af Portugal. Den åbenbart ubetydelige og svage kejser levede 1415-1493 og blev gift 1452 i Rom

piazza d'armi, ital. eksercerplads

Naar Ørnene parres, jf. *Pi* II *Valfart* str. V og var. cit. s. 181, hvor *Grevinden* nu er blevet til en *Hex*, der vandrer langs *Sienas Mur*. I *Lø* 143 knyttes elementerne *Sol*, *Marmor*, *Ørn* til Napoleon

Sorte Slør (...), jf. var. i forb. m. *Dj* III *Længsel efter Neapel*, cit. Addenda s. 444 f. Mht. farvernes mulige symbolindhold *Dj* III 212 m. henvisn.

Navarra, middelalderligt kongedømme mellem Frankrig og Spanien. På Frederik II's tid under fr. herredømme *Burgund*, fr. hertugdømme, der i middelalderen omfattede stort set det nuværende Bourgogne

Evangelium

M

Forlæg: Va 84-86
NKS 3634, 4°, II, 1 (udat., usign. fragm., bl.)
Optr. DS

K

Skærekiste, aflang kasse, hvori hakkelse blev skåret m. en skærekniv
Palmerne, jf. s. 299 og Luk. 19, 41
Vellugt, jf. Dj III 184
Cremona, by i Norditalien, berømt for fremstilling af violiner, cremonesere, ca. 1550-1750 bl.a. af familien Stradivari

L

GM 28

Udflugt i det senesiske Landskab

M

Forlæg: Va 87-93
NKS 3634, 4°, II, 1 (usign., udat. fragm., bl.)

K

Oxer (...) livsfarlige, evt. symbol på det animalske liv, Silvio udelukker sig fra, jf. s. 35, 305 og 348
302 nedstyrtes til Helvede, digtet indeholder træk fra nedstigningen til Helvede i Dantes *Den guddommelige Komedie*; jf. s. 298
Kvarter, 1/4 alen; 6 tommer
Toscanerinde (...) salve, jf. evt. Pietà-skildringen i Rom s. 198 og Va 173
olla paterna, lat. fædrene potte el. krukke
Horats, se navneregistret

Et løst Udkast

M

Forlæg: Va 94-97

K

Petrarcas Sonetter, se Pi II 169. Samlingen *Il Canzoniere* rummer bl. a. en række lidenskabelige kærlighedsdigte til hans elskede Laura
Chiusi, by i prov. Siena, knudepunkt på banelinien Firenze-Rom

Endnu Siena

M

Forlæg: Va 98-101
Se *Maaltider i Siena*: renskr. A

K

Ringspil, hentydn. til *Odyssen VI*: Nausikaa og hendes terners boldleg
Hexameter-Takt, det klassiske, urimede seksfodsverssmål f.eks. fra Homers *Iliaden* og *Odysseen*
"som en lille Drossel (...)", *Den guddommelige Komædie, Skærsilden XIII*, 122

Tizians Roser

M

Forlæg: Va 102
A NKS 1340, 8°, VII, 36 (udførligt udk. fra 1895; u.t.)

V

A Der fortsættes på næste side m. en prosaoptegn.:

Misericordia:
Jeg sprænges af denne Kløverduft
303 som kommer inde fra min Sansning
Jeg er mættet med Sol og Fryd til mine Dages Ende
og vil til mine Dages Ende behøve Overbærenhed Barmhjertighed
Jeg er fyldt af en Fryd, hvorfor jeg næsten [?: ulæseligt verbum]
Jeg er som et Skib helt omspændt af Luer
og/var. en Gud, som har mig kær, øger Ilden
og lader mig opbrændes som Offer til evige Magter
Hav Medlidenhed med mig. I Medmennesker
hav Medlidenhed,
som jeg selv er opfyldt af Medlidenhed
Men frygter I Ilden
da gaa ikke om Bord.

K

Tizian (ca. 1487-1576), ital. kunstner. T.'s kvinder viser en nærmest påfaldende modvilje mod at sætte roser i håret. Hans *Flora* (1515-1516; Uffizierne, Firenze) har roser i hånden: hvide m. et lyserødt skær, der m. lidt ond vilje kan sammenlignes m. ræddiker. Ikonografisk - og erindret på afstand - kunne denne Flora godt være en Venus

Rom

M

Forlæg: Va 103-109
NKS 3634, 4°, II 1 (udat., usign. fragm., bl.)
Str. V og VI optr. under titlen *Livsfylde* i *DS* indl. af et prosaafsn. om Silvio v. gæstebudet i Ekbátana, Va 9

K

Livsfylde, jf. note til *He VI Fantasia*
den tredje Republik, oprettet 1870 efter Den fransk-tyske Krig

fordobles, jf. *Va* 15 og *Pi II Gensynet*

Musselin, tyndt, fint uld- el. bomuldsstof

Myrter, jf. *Va* 10. Myrten er - sm. m. rosen - Afrodites yndlingsblomst. Bryllups- og jomfruelighedssymbol

Pontifex maximus, Silvios oversættelse af ordet muligvis etymologisk rigtig. Pontifex Maximus var

ypperstepræst i 304 det gl. Rom; senere knyttedes titlen til paven

Monte Pincio m.m. De nævnte lokaliteter afgrænser det gl. Rom henholdsvis i retningen nord-syd og vest-øst

Penater og *Larer*, romerske skytsguder for familien; husguder

Obelisk. Peterspladsen er af elliptisk form; på dens midte findes 2 springvand samt en 25 m høj ægyptisk

obelisk. Blandt de flere lat. inskriptioner må SC tænke på pave Sixtus V's: *Christus vincit / Christus regnat /*

Christus imperat / Christus ab omni malo / plebem suam / defendat: Kristus sejrer, Kristus hersker, Kristus

befaler, Kristus beskytter sit folk mod alt ondt

På begge sider af pladsen og i forb. m. Peterskirken løber Berninis kolonnader m. 284 doriske marmorsøjler

Michelangelo, se s. 282 og s. 306. Pietà, ital. fromhed, barmhjertighed, bruges i kunsten som betegnelsen for

den hellige jomfru Maria m. sin søn Jesu Kristi afsjælede legeme i sit skød. M.'s skulptur er fra o. 1500; det er

bemærkelsesværdigt, at de to figurer tilsyneladende har samme alder

L

GM 49

Pompeji

M

Forlæg: *Va* 110-112

NKS 1340, 8°, VII, 36 (udførligt udk. fra 1894-1895, jf. *Dj* III 201: manus.beskrivelse til *Længsel efter Neapel* og *Addenda* s. 444 f.

Optr. DS

K

Pompeji, blev begravet i aske og pimpsten v. Vesuvs udbrud 79 e.Kr. Byen var omgivet af en mur på 3,2 km

Ricini, evt. anden staveform af *Resina*, der ligger 7 km sydøst for Napoli v. foden af Vesuv. Den er bygget dels over det gl. Herculaneum, dels på lavastrømmen fra Vesuvs udbrud 1631

Lacrima Christi, lat. Kristi tåre(r), ital. vin fra Vesuvs omegn 305 *Novice*, person, som gennemgår en prøvetid inden optagelse i et kloster

Porta Marina, hovedindgangen til Pompeji; førte tidl. ned til havneområdet

det raa Hav, reminiscenser af forestillinger om de fire elementer ses gn. hele *Va*. *Havet* kan således m. føje opfattes som et billede på lidenskaben

Valmuer, om blomsterne som muligt symbol på en forvrænget, ufrugtbar, men tillokkende eros, se evt. *By*, kap. *Flaminia*

Ovid (43 f.Kr.-17 e.Kr.), romersk digter. I *Metamorphoses* (Forvandlinger) skildrer han i virtuost-flydende heksametre forvandlingsfabler fra den gr. mytologi og op gm. tiderne

Oxe, jf. s. 301

Kippe, beværtning, knejpe

Vox. De pompejanske freskomalerier er bl.a. karakteristiske v. deres gule og mørkrøde farver og de større figurbilleder af en blank overflade, der af nogle forskere tilskrives en voksteknik i forb. m. væggenes behandling m. marmorstøv

Venus, Venus var byens skytsgudinde; rester af et pragttempel for hende ses tilhøjre for *Porta Marina*. I Apollontemplet befinder der sig en Venus/Afroditestatue

Neptun, havets gud, svarer til gr. Poseidon

Jupiter, svarer til gr. Zeus. Jupitertemplet er byens største tempel. I cellaen fandtes et Jupiterhoved af marmor (nu i Nationalmusæet i Napoli)

aaben, *forstenet Hjærtemuskel*. Silvios status her v. første bogs slutning

I forlængelse af sit ophold i Napoli offentliggør SC 15.- 26.7.1894 i *L-F.F.* de 7 afsn., der samles til *Unge Dage i Neapel* i *Ft* 124-141. En pendant hertil er fortællingen *Hr. Sørens Rejse til Neapel* I-VII, *Adresse Avisen* 26.12.1905

L

GM 37 ff. 306 Baggrund for *Anden Bog, I Ligurien*, indledt af *Et Billed paa min Væg ...* (se s. 232): Silvio er vendt tilbage til Paris, hvor han nu fortæller nogle venner, hvad der videre skete ham på tilbagevejen op gennem Italien. I badebyen Rapallo, hvor han har slået sig ned, møder han en italiensk officersenke Clara, og sammen flytter de til den nærliggende, mindre by Santa Margherita Ligure, hvor de tilbringer et par lykkelige måneder i en lejet villa, før Silvio i september drager til Paris og Clara til Rom. Selv siger Silvio, at han har *elsket en Niece af en Kardinal, og hun lignede Michelangelos Madonna i Rom, saa han mange Gange selv troede, at han havde elsket Pavens Madonna*. Han fortsætter med at fremhæve, at også han har foretaget en valfart *til Mont' Allegro og Madonnas forunderlige Kilde* - og dernæst følger prosadigtet herom. Valfartens mål beskrives videre i et kort kap., hvorefter - *Det tabte Paradis* - opsummerer hele bogens - og for så vidt forfatterskabets hidtidige - trefasede udvikling. Resten af bogen (p. 137-209) genfortæller forholdet fra dets begyndelse til dets afvikling, og der sluttet med *Hjemfart*. En fortolkning af denne usædvanlige kærligheds- og forvandlingshistorie er givet i udgavens spredte krydshenvisninger og i den samlede efterskrift; jf. i øvrigt litteraturhenvisningerne s. 293

Valfarten til Mont' Allegro

M

Forlæg: Va 126-131

K

Mont' Allegro, er et Bjærg tæt ved Rapallo, hvor omkring ved Aar 1700 den hellige Jomfru aabenbarede sig for en bjærgbestigende Sømand. Madonna paa Mont' Allegro helbreder Syge og beskytter Søfarende (...) For hendes skyld holdes der hvert Aar d. 1., 2. og 3. Juli (...) en stor, stor Fest (Stilleben ved Middelhavet[.] *Rapallo, Juli 1894, Studenterbladet* 17.1.1895, optr. JS 106-112)
fiasco, ital. kurveflaske
Santa Margherita Ligure, se tidstavlen under 1894
Silén, en satyr i Dionysos' følge 307 "det ny Italien" m.m., se s. 299
Ægteper, sølle, pjokket el. kedelig ægtemand
Havet, der (for)følger de valfartende, jf. s. 305

- Det tabte Paradis -

M

Forlæg: Va 134-136

A NkS 1340, 8°, VII, 34 (udk. samt usign. renskr., bl., dat. 7.8.94)
B NkS 3633, 4°, II, 1, 62 (fragm. primært til I, II-III samt II, I på samme ark som DV IV *Maanenat*)
C Coll. Saml., 4°, 114, 1 (trykforlæg for E)
D NkS 2172, 2°, II, 3 (korrektur til *Studenterbladet*)
E *Studenterbladet*, 15.11.1894, p. 423
Optr. *EoF* og *DS* (indledt af Va 198, linie 1-19, idet linie 16-17 er rettet til *Jeg elsker mit Land og min Skæbne*. Digtet dediceret Johs. Jørgensen

V

A Titlen < *Sang af en Vejfarende*
Afsnit III ses ikke
C Titlen < *Sang af en Vejfarende*. Under overskriften *To Digte* tr. sm. m. *Tronprætendent*, se s. 279
I, II, 2: svedte < lyste
Istf. I, III ses flg. str.:

*Alt er Skønhed og Pragt, Alt af aandelig Magt,
Alt af Kunst og Natur, det var der tilsammen bragt -*

*et Verdensmusæum, kun ej anlagt for det Onde,
og derfor gik det Paradis selvfølgelig til Grunde.*

Efter II, III læses:

*Søg Vejen - kære Venner - som gaar lukt til Paradis.
Jeg har vandret Verden om, før jeg blev omsider vis,
og jeg tilstaar - nu jeg bader mig i Herlighedens Straaler -
308 det var ikke altid Paradis, der hang ved mine Saaler.*

Digtet har ingen afsnitsinddeling; det er sign. og dat. *Italien. August 94, overstr. St. Margherita Ligure. Italia. 6.-7.8.94.* I en medflg. notits til redaktøren Carl Behrens 11.9.94 anmoder SC bl.a. om, at digtet trykkes sm. m. *Tronprætendent - saaledes, at Prætendenten kommer til sidst -* D og E følger C

K

Titlen, evt. hentydn. til Miltons dobbeltværk: *Paradise Lost* (1667) og *Paradise Regained* (1671)
Et Skærsommer-Æventyr, jf. *Dj* III 11 m. note
SC associerer på sin egen vis til Biblens sammenkædning af 1. Mos. 3 (Eva og slangen) m. Johs. Åbenbaring 12 (Himmeldronningen og dragen), jf. f.eks. et andet digt til Johs. Jørgensen: *Hexameterhymne* (...), *He* VI 27, hvor *Pan* og den lidende Kristus // hjælper hinanden i Nød for at sidde tilbords hos Gudsmoder.
Vandringsmanden genkendes fra *Pi* II *Sommer Keruben*, vogtede indgangen til paradiset have (1. Mos. 3, 24)
dæk Disk, jf. *Tronprætendent* s. 280 og *Va* 197
Tryner, jf. *Odysseen X* (Kirke, der omskaber Odysseus' mænd til svin) Jf. endvidere *DV* IV *Livets Kermesse* str. XXXXVII
beded, jagted; evt. allusion til *Odysseen X*, vers 156- 184

L

GM 58 ff.

Hjemfart

M

Forlæg: *Va* 210-211
NKS 1340, 8°, VII, 34 (udk. m. titlen *Genovas Rhed*)
A NKS 1340, 8°, VI, 31 (usign., udat. renskr., bl., u.t. fra o. sept. 1894)

V

A U.t.
309 II, 3: *vi* < *jeg*
II, 4: *dyndede* < *sølede*
III, 1: *vort* < *mit*
III, 5: *Bølger og Byger!* < *Mørke og Uvej*r,
Digtet fortsætter m. en beskrivelse af de gaver, moderen og søsteren får foræret - og det hedder videre:

*Til dig, mit Elskte (< Hjærte), min Fryd,
der nægted mig mangen en Glæde.
Som kosted dig sletingen Ting
har jeg kun kunnet bringe et Klæde
af Middelhavsblaat og med Stjærner omkring*

*Til mit Folk, dette grublende Folk
af Vismænd, der græder og maaber,
af Hjærter, hvor ingen faar Plads
Hvis jeg kom paa en Hest med en Raaber
og et halvt Dusin Løgne - da kom jeg til Pas*

For sig selv står flg. str.:

*Jeg har Lyst endnu til en Dyst
mod disse snærende Snuder
af Vandrotter i deres Dynd
som tænksomt med Nakken luder
og véd, at Guds Børn kom til Verden i Synd*

K

den hjemkomne Søn, jf. fortællingen om *Den fortabte Søn*, Luk. 15

Prolog (?)

M

Forlæg: Ar 1-4

Pol. 18.5.1898. Ar udkom 17.5.1898, samme dag, som skuespillet havde premiere, se tidstavlen. Titel: *Arbejdersken. En Prolog, der ikke blev fremsagt ved Folketeatrets Forestilling i Aftes*. Genoptr. L-F.F. 21.5.1898. SC's tak til de studenter, der medvirkede v. opførelsen tr. i art. *Arbejdersken*, 310 Pol. 30.5.1898, jf. E&H 872

K

Baggrund: se *Fa V Dramatisk Intermezzo*, der resumerer skuespillets handling og hensigt. I NKS 1340, 8°, IX, 48 giver SC en tolkning af stykket: *Arbejdersken. Hun er Nutidskvinden. Ja mere, hun er alle Tiders tænkende og dog ubevidste Kvinde, som bliver bittert straffet for sin redelige Higen*. Som sådan inkarnerer hun SC's ungdomsdrøm, hans brobyggertanke (her ml. "fattigdom" og "rigdom"). Jennys livsbegær og kærlighedstillid har sine parallelle udtryk i begreberne *Kærlighed* og *Geni*, jf. f.eks. den samlede efterskrift; politiske og sociale problemer skulle således kunne løses ad erotisk vej. SC fik Ar oversat (*Premier Mai* (NKS 2293, 2°) og prøver - i forb. m. den citerede karakteristik - at få stykket antaget til opførelse hos Antoine i Paris. Dennes afslag ses i brev af 11.3.1902 i NKS 4978, 4°, X (det ligger for tæt på Gerh. Hauptmanns *Væverne*, 1892, overs. til da. 1895, samtidig m. dets opførelse). I øvrigt kan der henvises til udåt. brev fra Herman Bang til SC (NKS 4578, 4°, I) om fiaskoen, brev fra SC til Vald. Vedel (25.5.1898 i NKS 4465, 4°), om Richardt, art. *Fra Arenaen. Til Fru Betty Nansen* (Ill. Tid. 24.3.1907), jf. NKS 1340, 8°, X, 54), art. *Genopførelsen af "Arbejdersken"*. Teatret, febr. 1926, optr. DO og Lø 111 og 113

L

BHJ 98

Frederik Graae: *Erindringer fra "Sydhavsøerne"* (1934) p. 17 ff. og 74 ff.

Der vandrer en Pige ... (?)

M

Forlæg: MK 64-65 (fra novellen *Henrik og Henriette*; parret kendes fra *Pi II Hvorfor?*)

NKS 3633, 4°, II, 1, 72 (udførligt udk.)

Udk. i Jens Borks eje

Optr. EoF

L

Str. VI cit. Lø 167

HA 133 ff.

Bauta

M

Forlæg: *EoF* 95-96 (bogens sidste digt, dat. *Paris, 1910*; tilsyneladende skrevet o. årsskiftet 1909, da det i sidste øjeblik blev knyttet til digtrækken, jf. *FL* 101 f.)

Optr. *L-F.F.* 1.6.1911, *DS* og *Nyere dansk Lyrik*. Udg. af Dansk Lærereforening v. Olaf Hansen (1921) p. 43-44. Oversat til eng. i: *The Oxford book of Scandinavian verse* (...) v. Edmund Gosse og W. A. Cragie (1925) p. 129-130

K

Bauta, forkortet form af bautasten; mindsten fra oldtiden *Apotheose*, ophøjelse, forherligelse

L

GM 124

E&H 19 (Thorkild Bjørnvigs indledning)

Efterspil (?)

M

Forlæg: *UB* 2, *Frøken Regnvej*, p. L-LI.

K

Parallelt m. *Tilegnelse* (se s. 145) fremsiges digtet af *En ung Mand*, der (*træder frem i Skumring*). Efter str. VIII læses: (*Et Forhæng drages til Side. Og man skimter Maaneskinslandskabet fra før. Musik*). Efter digtet trækker *den unge Mand* sig tilbage, og scenen overlades til slut til de to hovedpersoner Mikal og Caty. *Det lyriske Forspil* afsluttes med, at den unge mand kommer ind og fremsiger det digt, der senere optryktes som *Novelle*, se *Pi* II 38-39

Høffdings Elever (?)

M

Forlæg: *Lø* 30-32

NKS 2175, 2°, I (udførlige udk., bl. og bly.)

K

Baggrund: dette - som det flg. prosadigt - indgår i fortællingen *Rungstedts Lyksaligheder* som dens afslutning. Fortælleren, der lige har fået udg. et værk om *Petrarca og Kærligheden* (læs: *Valfart*), beskriver sin frugtesløse forelskelse 312 i *Viola*, der har slående ligheder m. den Célimène, der indtager så afgørende en plads i Silvios forestillingsverden, jf. s. 293

Høffding, Harald (1843-1931), da. filosof, professor v. Kbh.'s Universitet 1883-1915. Sm.m. Georg Brandes

blev han en banebryder for en ny tids tænkemåde og fik som sådan v. sine *Rusforelæsninger*, v. sin redelige personlighed og interesse for de unge - jf. de berømte onsdagsaftener hver måned, hvor HH holdt åbent hus - en betydelig indflydelse. 1882 udk. hans *Psykologi i Omrids paa Grundlag af Erfaring*. Se i øvrigt Na I 124 f., tidstavlen og Johs. Jørgensen: *Mit Livs Legende I* (1916) p. 101, 112, 146 ff. o.a.st.

Til Viola (?)

M

Forlæg: Lø 33
NKS 3634,4°,V (udk.)
NKS 2175, 2°, I (udførligt udk., fremmed hånd)

K

Viola, se forrige digt
Mht. digtets påskekonnotationer, se f.eks. *Pi II Evangelium*, dette binds *Evangelium* o.a.st.

Koral, Koral ...

M

Forlæg: NKS 1340, 8°, VI, 29 (digtet dat. 13.11.92)

I min Ungdom ...

M

Forlæg: EF I 121 (fra o. årsskiftet 1892-1893)

K

Landets Frihed, jf. noter til Na I *Til Alle* s. 140 f.

Kæreste Ingeborg S...

M

Forlæg: NKS 2788, 2°: SC, 17, III. Manuskripter B. Digte 2. Uden titel; tidl. Acc 1981/143 A (udat., usign. fragment, u.t., sandsynligvis fra efteråret 1893). Faksimilegengivelse 313 af ms. i *Sophus Claussen. En kronologi* ved Jørgen Hunosøe, Det kgl. Bibliotek (1983), p. 10.

V

L. 1: *Ingeborg S.*: streget over

L. 6 < *og du vil fødes paa ny af dens Skygge til Glæde og Fest*

L. 7: *Træer < Blade*

L. 11: *vel nok < en Gang (< derind), maa du tro*

L. 13: *tilbage (...) Dage, < forvist alle Jorderigs tyngende Pinsler*

K

Ingeborg S., se DV IV *Ingeborg Stuckenberg* m. noter

Dunst, luft, damp, tåge

Parkernes Gitter, jf. det lignende billede i Dj III *Parken og Staden*

Peluch, peluche, fr. for plys

Digtet er måske tænkt som et svar fra SC på et af IS's depressive, men samtidig lyrisk udformede breve. Om IS's forfatterambitioner og litterære virke: se Johs. Brøndum-Nielsen: *Fagre Ord*. Festskrift udg. af Københavns Universitet 11.3.1962

Det huskes, naar Asken er kold ...

M

Forlæg: NKS 1340, 8°, VI, 31 (udat. renskr., bly. fra julen 1893)

K

Baggrund: digtet er rettet til Célimène/Karen Topsøe, jf. f.eks. her s. 293, tidstavlen under 1893-1894, navneregistret og den samlede efterskrift s. 347 f. Desuden *Mindebogen 1935*. Herman Bang: *Helg. Et Fortællingsfragment*, udg. som manuskript v. Ejnar Thomsen. HB beskriver her den danske kolonis jul i Paris og portrætterer bl.a. SC og KT i skikkelse af henholdsvis Tausen og Eva

Med Bram drog ...

M

Forlæg: Brev til Viggo Stuckenberg, dat. *St. Margherita Ligure. Italia Søndag 4.8.94*, optr. VS-SC 36 A NKS 1340, 8°, VII, 34 (udat., usign. renskr., bly., fra 314 Rapallo, juni 1894)

V

A L. 1: *Med Bram < Saadan*

L. 2: intet udråbstegn

K

Mht. det ideologiske opgør ml. den vordende katolik Johs. Jørgensen, naturalisten Viggo Stuckenberg samt den udogmatiske mystiker og symbolist SC, se tidstavlen under 1894, navneregistret, den samlede efterskrift, noter til He VI *Hexameterhymne* (...) og noter til VS-SC

Asen, æselbilledet ses mange steder i forfatterskabet, f.eks. i Pi II *Valfart* og Dj III II *letto*

Al Hedenskab er død ...

M

Forlæg: NKS 1340, 8°, VII, 34 (usign., udat. renskr. fra sommeren 1894 efter flg., fr. l.: *Mais Pan tout bas s'en moque et la Sirene enrit*)

A Ft 135 (fra: *Unge Dage i Neapel*, jf. s. 305)

V

A >

*Er Hedenskaben død? Jeg tror det ikke mer,
Pan brummer lunt i Skægget, en ung Sirene lær.*

K

Pan, se *He VI 163* og navneregistret. Se evt. også det beslægtede digt: *Den gamle Morskab* - - - s. 48
Sirene, gr. fabelvæsen m. hoved, bryst og arme som en kvinde, i øvrigt af fugleskikkelse m. rovkloer. S.
spiller dårende på fløjte el. lyre el. synger m. fortryllende røst
Før digtet læses i Ft: *Desuagtet* [: det katolske Napoli] *tør jeg godt gøre et Ord af St. Beuve til mit, idet jeg
her gengiver det i min egen firkantede Oversættelse:*
Citatet ses tilsyneladende ikke i Sainte-Beuve's *Poésies complètes*

Men jeg har levet, ...

M

NKS 3633, 4°, II, 1, 16 (udat., usign. fragm., bl., fra foråret 1898)

K *Marketendersken*, se *Hv VII* note til *Hjemme igen* s. 232 m. henvisn. til Heine-citatet s. 247. I NKS 3633, 4°, IV, 315 30 oversætter SC den i *By 198* cit. ty. str.:

*Rør kun Trommen, og nær ingen Frygt/var. gaa frem uden Frygt
og kys Marketendersken! - Mand,
det er den hele Videnskab,
Bøgernes Indhold/var. Sum i dyb Forstand/var. det er Bøgernes dybe Forstand*

To str. følger i svært læselige udk.

Se, en Aftendæmrings Taage ...

M

Forlæg: NKS 1340, 8°, VIII, 40 (udk. fra årsskiftet 1899- 1900)

K Udk. danner baggrund for *Stævnemødet*, se note *Dj III 186*

Jeg tror paa den Vilje ...

M

Forlæg: *BHJ 93*. Skr. på bagside af korrektur til *By*, sandsynligvis fra o. 1900, *BHJ 136*, note 16

K

Traaden, jf. den gr. fortælling om Theseus, der finder vej ud af labyrinten, hvor uhyret Minotauros huserer, vha. den forelskede Ariadnes garnnøgle
Vinkelskriver, lommeadvokat; person, der uberettiget driver sagførervirksomhed

Det hændte ved Aarhundredets Slutning ...

M

Forlæg: NKS 1340, 8°, IX, 42 (udk. fra 1902)

K

Skeletter (...), jf. evt. *DV IV Ingeborg Stuckenberg*

L

Aage Henriksen i: *Den erindrende Faun*, red. af Aage Henriksen, Helge Therkildsen og Knud Wentzel (1968) p. 182

Jeg er træt af disse himmelvendte Øjne ...

M

NKS 3633, 4°, I, 5a, 44 (usign., udat. udk., bl., sandsynligvis fra foråret 1903)
316

K

Velasques, Velázquez, Diego Rodriguez de Silva y (1599- 1660), sp. maler. Fornem kolorist og indtrængende virkelighedsskildrer. Hans portræt af pave Innocens X (1650) regnes blandt højdepunkterne i portrætkunsten (Palazzo Doria-Pamphili, Rom)

Appeller, fægters slag i gulvet m. forreste fod

Ribèra, lusepe de (1591-1652), sp. maler. Hans religiøse malerier er karakteristiske v. deres dramatiske clairobscur og nærmest brutale realisme. R. er i de fleste større samlinger - især i Napoli - repræsenteret v. et el. flere af sine billeder med hellige eneboere el. asketer

Judith (...) *Holofernes*, se s. 291 m. henvisn. *Guido Reni* (1575-1642), ital. maler. Der findes en *Judith med Holofernes' Hoved* (1625-1630) i Galleria Spada i Rom. M. en bue over navnet har SC anført et andet, svært læseligt navn

Digtet har bl.a. versemål til fælles m. *Dj III Afrodites Dampe*

Nydelig den unge Pige ...

M

Forlæg: NKS 1340, 8°, XI, 58 (udk. fra 1909)

For sidste Gang ...

M

Forlæg: Acc. 1981/143 A 3 (udat., usign. fragment, bl.)

V

II, 1: *ingen Velkomst < intet Haandtryk*

III, 2: *Fest/var. Dag*

III, 4/var. *og bød med hendes trygge Stemmer*

III, 5/var. *at være hendes Gæst i [?:] Maj*

Under digtet læses:

*Sæt dig til Ro, som du kan bedst
den sidste Gang, du er min Gæst/var.
den sidste Gang, jeg har en Gæst*

K

min Søster, SC's søster Johanne døde 10.7.1915, Clara 7.6.1918, jf. tidstavlen. Begge søstre overlevede deres mænd, og manus. giver intet holdepunkt for en datering

317

Kom med Fryd ...

M

Forlæg: NKS 1340, 8°, I, 3 (udførligt udk., bly., fra 1917)

V

I, 2: *Billed paa/var. ulæselig*

III, 4: *se/var. lydløs*

III, 6: *vi/var. I*

III, 6: *juble/var. tale*

IV, 6: *er der/var. har du*

VI, 1: *visse/var. ulæselig*

VI, 6: *om/var. for*

VII, 3: åben plads i beg. af verslinien; kys kan også læses Kys

K

slaa dig ned, mulig allusion til Grundtvigs digt: *At sige Verden ret Farvel*, (1845) str. VI. Samtidig rummer digtet træk, der har lighed m. *Fa V Digteren og Daarskaben* m. dets henvisn. til Frans af Assisi, der tog sin *Fattigdom i Favn*

Naglegabet, se s. 180 og korsfæstelsesbilledet i *Fa V Mennesket og Digteren*

L

Bo Hakon Jørgensen: *Afskedens former*, kronik i *Kristeligt Dagblad* 21.1.1984

I tror, at jeg lever som Ormen ...

M

Forlæg: NKS 1340, 8°, XIV, 76 (vers fra 1919)

K

1919 blev SC dybt optaget af oliemaleriet, en interesse, der senere blev udvidet til litografi og skulptur. De to verslinier blev benyttet som emblem for den udstilling om SC, som Det kgl. Bibliotek foranledigede 14.1.- 7.4.1983. Hidtil ukendt billedstof og nyt brevmateriale så dagens lys v. denne lejlighed og kan nu benyttes - i kopi el. original - på biblioteket

Hvide Sne - ...

M

Forlæg: NKS 1340, 8°, XV, 86 (usign. renskr., bl., dat. 31.1.22)

318

V

L. 5: *Dage < Tider*

K

Lys over Landet, se s. 255

Naadegave ...

M

Forlæg: NKS 1340, 8°, XVI, 88 (usign., udat., rettet renskr., bl., fra 1923)

V

III, 3: *skal/var. vil*

K

skabende Talent, jf. begrebet *Geni*, *skabende Evne*, en komponent i et forestillingskompleks, der vedblev at optage SC. Se således evt. den samlede efterskrift s. 343

Det hele, jeg har gjort, ...

M

Forlæg: NKS 1340, 8°, XVI, 90 (usign. renskr., bl., dat. 3.2.24)

K

EF cit. strofen II 209

I forlængelse af det citat, han anfører til belysning af SC's forhold til sit maleri (nederst II 208, angivet m. tre streger i skarp parentes) læses: *Jeg befinder mig ilde mellem mine egne Billeder* - og øverst 209 (angivet m. to streger): *Mon det da ikke havde ført videre at blive ved at skrive simpelthen?* (NkS 1340, 8°, XVI, 88)

Tag Billederne bort, ...

M

Forlæg: EF II 210 (dat. 1924 tilsyneladende af SC selv)

Jeg ønskede at optø ...

M

Forlæg: NkS 1340, 8°, XVII, 97 (digtet dat. 17.11.25)

Jeg kan ikke male, ...

M

NkS 1340, 8°, XVII, 98 (usign. renskr., bl., dat. 30.3.26)

319

Hvor drypper, siver, nynner ...(?)

M

Forlæg: *Frøken Regnvej. Et Hyrdespil, Tilsk.*, april 1894, p. 284. Tr. efter stedsangivelsen *Allé i Maaneskin*

NkS 2098, 2°, 2 (udat., usign. renskr., bl. Trykforlæg for *Tilsk.*)

Optr. UB 1 og UB 2, jf. dette bd. s. 285 og 311

V

UB 2 XXVIII: *Mikal (...)* (Lænet over Rækværket):

L. 1: *drypper* > *rinder*

L. 1: *nynner* > *synger*

L. 3: *Kastaniers Tag* > *de brede Kastanier*

L. 3: *og kongehøje* > *hoffærdige*

L. 5: *en dæmpet fjern* > *en Vellyst af dyb*

L. 6: *en (...)* *fornys* > *En Drøm under sølvrandet Skygge*

Indskudt: (*Tavshed*). M. fortsætter:

*et Mylr af Løb, der pibler blandt Sten, under Græs, over Veje,
til blændet af Lys de plasker i dette brede Leje.
Det er som en straalerig Ungdom, der slipper sin Ensomheds Skulken
og favner velsignet besejret et Bryst med en Kærlighedshulken
... Og nu slynger Strømmen sig hen som paa tyste, vuggende Fødder
i bølgende Dæmring, i Mørke fra Løv, mellem Urter og krogede Rødder,
trænges og strømmer En Jordisk gad ønske sig død og begravet,*

der ikke som Strømmen fik tilmaalt at lægge sit Bryst til Havet.

L

Digtet cit. i Johs. Jørgensens digt: *Til Sophus Claussen. (Efter Læsningen af Frøken Regnvejrr), Taarnet, april-maj 1894, p. 31-32, jf. SC's kommentar i Ft 13*

320

Nu løses Frosten ...(?)

M

Forlæg: *Ki 7*, uforandret i *Ki 2*
NKS 3634, 4°, I, 2 (udat., usign. renskr., bl.)

K

Strofen placeret efter fortællingens tilegnelsesdigt: *Til Kitty* (se dette bd. s. 286) og står som vignet til første afsnit: *Vintergækker*

Jeg søger gærne Visdom ...

M

Forlæg: *Ki 160*, uforandret i *Ki 2*
NKS 1340, 8°, VII, 34 (udat., usign. renskr., bl., samt sign. renskr., bl., dat. 12.9.94)

K

Digtet indleder kap. XIV, der beskriver en sejltur og frokost i det grønne, som Kitty, Jakob og nogle af deres venner foretager på Øresund. Kitty bor i Helsingør

En Drøm om Skønhed ...(?)

M

Forlæg: *AP 189*, på titlen nær uforandret i *AP 2*
Optr. *EoF, DS* og *Vore Damer* 14.3.1928, p. 23

K

Digtet står som vignetstr. til fortællingen *Antonius og Ladislas*, der afslutter AP. I AP 2 er titlen ændret til *Ladislas*, da fortællingen nu også har fået indarbejdet et nyt pseudonym, jf. *Tronprætendent/Sonet til Fabius!* s. 280

Den symbolistiske historie dementerer mottostrofens lyssyn. Kontrasten har sin parallel i digtet *Kunstner-Existens, Pi II 75*

Et Billed paa min Væg ...(?)

M

Forlæg: Va 115, som vignetstr. til afsn. *I Ligurien*, se s. 306

K

Cit. *He VI Fantasia* og kommentaren s. 178 m. henvisn.

L

Frederik Graae: *Erindringer fra "Sydhavsøerne"* (1934) p. 16

321

De stredes paa Skrænten ...(?)

M

Forlæg: Ft 61

NKS 2175, 2°, II (udat., usign. renskr., bl., i kladden t. *Fabius' Slægtstavle* p. 7)

K

Stroferne står indflettet i andet afsn. af *Fabius' Slægtstavle*, SC's selvbiografiske skitse, der er et forsøg på *udfra det personlige at tyde det almene*. De to strofer hentyder til den på alle punkter modsætningsfyldte tid, SC oplevede i 1880'erne og frem. Modsætningen - mener han nu på sine ældre dage - *berøvede ham ikke sin gode Mening om Verden* (smst.)

Ane Kirstine af Aafjord ...

M

Forlæg: Ft 79

NKS 1340, 8°, VI, 29 (udførligt udk., bly., fra okt. 1892)

NKS 2175, 2°, II, 78-79 (udat., usign. renskr., bl.) samt i afsn. VI i kladden t. *Fabius' Slægtstavle* (udat. renskr., bl.)

K

Stroferne er indflettet i sjette afsn. af *Fabius' Slægtstavle*, jf. forrige digt. L. 5 angives som *Omkvæd*, og ml. dette og de flg. linier - samt i forlængelse af digtet - anstiller SC betragtninger over sine høje hensigter

Claussen, Sophus, *Sophus Claussens Lyrik* :, 1982-

og sin daværende manglende poetiske formåen

Ane Kirstine er et *Stormflodsbarn* - om stormfloden 1872 se s. 260 - og digtet, der skulle være skrevet en *tolv Aar senere*, beskriver et *saadant - voksent Barn fra de vandlidte Egne*. Husker SC rigtigt, skulle digtet, det sidste i denne udgave, altså være hans først skrevne, jf. dog manuskriptbeskrivelsen